

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

№12 (102) 2008

Календар-2009

Кращі частини та підрозділи
Збройних Сил України
за підсумками 2008 року

ТОП-10 найвизначніших подій
2008 року в життєдіяльності
Збройних Сил України

Творче об'єднання "ВЕТЕРАН"

ПРОПОНУЄ СТЕНДИ ТА ПЛАКАТИ РІЗНИХ РОЗМІРІВ

Для народознавчої світлиці

3 вартової служби

3 стройової підготовки

3 підготовки та інструктажу водіїв

Для класу "Україна - НАТО"

Таблички

Плакати та стенди можуть бути виготовлені на папері, на папері з ламінацією, на самоклеїці з ламінацією, на пластику, на пластику з рамкою. Плакати можуть корегуватися як за розміром, так і за змістом, за бажанням замовника.

м. Київ, вул. ПЕСТЕЛЯ, 11, т. 236 89 48, 332 99 01, 236 61 86, e-mail: pestel@i.com.ua

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАННИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРІШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Вячеслав БУГІЛЬ
Петро БУНЯК
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Микола ГУЦУЛЯК
Анатолій ГРИЩУК
Володимир ДІБРОВА
Микола ДРАГАН
Віктор КАРПОВ
Сергій КОЖЕНЕВСЬКИЙ
Олександр КОПАНИЦЯ
Григорій КРИВОШЕЯ
Юрій КУЗНЕЦОВ
Данило КУЛИНЯК
Михайло МАЛЯРЧУК
Віталій РАДЕЦЬКИЙ
Іван СТУПАК
Ілля ТИЩЕНКО
Ігор ХАЛЯВІНСЬКИЙ
Микола ЦИЦЮРСЬКИЙ
Леонід ШОЛОМИЦЬКИЙ
Людмила ШПИТЯК
Анатолій ЧАЙКОВСЬКИЙ

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЕЛОВ

Літературний редактор:

Олена БУРСУК

Реклама:

Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ
В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису —1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК
Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.vu.mil.gov.ua/

© «Військо України», 2008
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 27.11.2008 р.

Передплатний індекс: 74101

Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку.

Інформаційна підтримка:

Управління прес-служби МО України, «Флот
України», «Крила України», «Морська Держава»

При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст
реклами відповідає рекламодавець.

Технічна
підтримка

ЕКСКЛЮЗИВ6

**Іван Свіда: «Обмеженість ресурсного
забезпечення навчила нас виважено
ставитися до визначення пріоритетів»**

АРСЕНАЛ10

Не житлом єдиним...

Сергій ГОНЧАРОВ

АКТУАЛЬНО12

**Олег Яцино: «Останніми роками
спостерігається чітка тенденція до суттєвого
покращення якості кадрового потенціалу
Збройних Сил України»**

ТВОЇ СИНІ, УКРАЇНО!16

**«Небесний океан»
полковника Шендригіна**

Сергій СИЗОНЕНКО

ГЕРАЛЬДИЧНИЙ КЛУБ22

**Віталій Агєєв: «Створення власної системи
нагород стало вагомим кроком у розвитку
української державності»**

ЯК ЦЕ БУЛО26

Забутий парад перемоги

Мирослав МАМЧАК

ЗВИТЯГА28

Дозрілий посів свободи

Данило КУЛИНЯК

ІСТОРІЯ БЕЗ РЕТУШІ31

Незалежність по-радянськи

Микола ДОРОХОВ, Олександр ЩЕРБІНІН

КУМІРИ38

**Василь Вірастюк: «Хотів бути десантником... Але
у військоматі мені сказали, що захищатиму честь
прапора держави під час служби... у спортроті»**

П'ЄДЕСТАЛ40

«Золоті жнива» армійського спорту

**Товариші генерали і адмірали, офіцери, прапорщики та мічмани!
Товариші сержанти та старшини, солдати та матроси!
Шановні і славні ветерани війни та військової служби!**

6 грудня в нашій державі відзначають День Збройних Сил України. В цей день український народ шанує всіх оборонців рідної землі. Саме тому це свято є символом нерозривного зв'язку поколінь і спадкоємності військових традицій, святом нинішніх захисників Вітчизни та всіх відважних і незламних воїнів, які у минулі часи здобули немеркнучу славу.

Сьогодні Україна будує сучасну армію, яка була б здатна адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики. Це складна і важлива справа, від успіху якої залежить спокій і впевненість нашого суспільства. Однак я впевнений, що всі відповідальні завдання до снаги патріотам та професіоналам, які нині служать в лавах Збройних Сил України.

Це свято єднає всіх: молодих воїнів, досвідчених офіцерів та сивих ветеранів, бо кожен з Вас на своєму місці, своїми вчинками і своїми діями сприяв і сприяє розвитку Українського Війська, зміцненню обороноздатності нашої Держави.

У цей святковий день хочу запевнити Вас, що за будь-яких умов позитивні зрушення щодо запровадження гідних стандартів несення служби, життя та відпочинку будуть продовжені. Армія була і залишиться сферою стабільного розвитку та модернізації.

Бажаю тим, хто служить, — високих показників військової виучки та професійного зростання, тим, хто нещодавно звільнився, — вдалої адаптації на «гражданці», ветеранам — здоров'я, бадьорості духу та оптимізму. Хай в усіх Ваших родинах панують добробут, тепло і благополуччя!

Міністр оборони України

Юрій БОГАНОВ

**Товариші солдати та матроси, сержанти та старшини, прапорщики та мічмани!
Товариші офіцери, генерали і адмірали, працівники Збройних Сил України!
Шановні ветерани військової служби!**

Від щирого серця вітаю вас і ваші родини із 17-ю річницею Збройних Сил України! Це професійне військове свято уособлює благородну ідею самовідданого служіння Батьківщині, нерозривний зв'язок поколінь і спадкоємність військових традицій, визнання великих заслуг захисників рідної землі перед державою та народом! Це одна з основних складових нашої духовної культури та історичної спадщини, яка консолідує українське суспільство навколо ідеї патріотизму та священного обов'язку із захисту Вітчизни.

Сучасні Збройні Сили України продовжують славетні бойові традиції попередніх поколінь, виявляють високу громадянську зрілість і відповідальність, з честю виконують свій обов'язок перед народом, демонструють вірність військовій присязі, високий бойовий вишкіл, професіоналізм і наполегливість у вирішенні поставлених завдань. Сьогодні ми з честю можемо стверджувати, що наша держава, враховуючи необхідність власної воєнної безпеки та оборони, усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання міжнародної стабільності, має збройні сили з необхідним рівнем їх бойової готовності, спроможним захистити суверенітет, територіальну цілісність і недоторканість рідної землі.

Ми пам'ятаємо героїчні подвиги всіх наших співвітчизників, які віддали своє життя за Батьківщину, шануємо звитягу ветеранів військової служби, вітаємо сьогоднішніх і майбутніх захисників Вітчизни, бережемо і розвиваємо національні військові традиції.

Висловлюю слова щирої подяки особовому складу об'єднань, з'єднань, військових частин та підрозділів Сухопутних військ, Повітряних і Військово-Морських Сил, Командування сил підтримки, миротворчих контингентів, воїнам-зв'язківцям за повсякденну сумлінну та віддану службу Вітчизні і зразкову ратну працю.

Щиро дякую всьому особовому складу за наполегливу працю з реалізації важливих завдань Державної програми розвитку Збройних Сил України, професійну майстерність і високу відповідальність. У цей святковий день висловлюю глибоку шану і вдячність ветеранам війни, праці та Збройних Сил України за мужність і героїзм в ім'я незалежної України та вагомий внесок у військово-патріотичне виховання нинішнього покоління воїнів.

Бажаю всім доброго здоров'я, миру і злагоди, щастя і процвітання, наснаги та нових звершень у справі зміцнення обороноздатності нашої держави!

Чесць і слава Збройним Силам України!

**Начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних Сил України
генерал армії України**

Сергій КИРИЧЕНКО

КРАЩІ ЧАСТИНИ ТА ПІДРОЗДІЛИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ за підсумками 2008 року

Сухопутні війська ЗС України

30-та окрема механізована бригада
командир — полковник
Ігор ДОВГАНЬ

55-та артилерійська бригада
командир — полковник
Євген ЗАМОТАЄВ

25-та окрема повітряно-десантна бригада
командир — підполковник
Юрій СОДОЛЬ

8-й окремий полк спеціального призначення
командир — підполковник
Сергій КРИВОНОС

Окремий полк Президента України
командир — полковник
Віктор ПЛАХТІЙ

1129-й зенітний ракетний полк
командир — полковник
Юрій СОЛОВЕЙ

Повітряні Сили ЗС України

831-ша авіаційна бригада тактичної авіації
командир — полковник
Юрій КРИШТАЛЬ

160-та зенітна ракетна бригада
командир — підполковник
Микола ОЛЕЦЬУК

11-й зенітний ракетний полк
командир — полковник
Олександр КРУЧУК

40-ва радіотехнічна бригада
командир — полковник
Олександр БОКЛАГ

352-й окремий інженерний аеродромний батальйон
командир — підполковник
Олександр КАТЮХА

101-й окремий полк зв'язку
командир — полковник
Олександр БОЙКО

Військово-Морські Сили ЗС України

Екіпаж фрегата «Гетьман Сагайдачний»
командир — капітан 2-го рангу
Антон ГЕЛУНОВ

Екіпаж корвета «Тернопіль»
командир — капітан 3-го рангу
Роман П'ЯТНИЦЬКИЙ

Окремий батальйон морської піхоти
командир — підполковник
Сергій СТЕШЕНКО

Екіпаж літака Б-12
командир — майор
Олексій ІСАЧЕНКО

ЗНАКОВІ ПОДІЇ 2008 РОКУ

23 лютого Міністр оборони України Юрій Єхануров презентував щорічне видання «Біла книга–2007. Оборонна політика України»

Вперше в історії Збройних Сил України під час навчань на Рівненському полігоні танкісти 30 омбр виконали форсування водної перепони

В рамках масштабного командно-штабного навчання «Морський вузол–2008» вперше за останні 10 років артилеристи 6-го армійського корпусу здійснили бойові пуски з установок реактивних систем залпового вогню «Смерч»

З 14 по 28 липня на території Одеської, Миколаївської областей та АР Крим пройшли українсько-американські навчання «Сі-Бриз – 2008» за участю представників 16 країн світу

11 січня Міністерством юстиції України зареєстровано Наказ Міністра оборони України № 707 «Про встановлення посадових окладів офіцерського складу Збройних Сил України»

Близько 3,5 тисячі військовослужбовців Збройних Сил України взяли участь у ліквідації наслідків повені на Прикарпатті

24 серпня на честь 17-ї річниці Незалежності України відбувся військовий парад

30 жовтня на Одещині відбулася урочиста церемонія вручення 4000-го ордера на житло військовослужбовцю Збройних Сил України з початку року

17 липня в Київському військовому ліцеї ім. І.Богуна відбулася презентація навчального класу «Україна – НАТО»

Спортсмени Збройних Сил України успішно виступили на ХХІХ Олімпійських іграх в Пекіні, здобувши 3 золоті нагороди

Іван СВИДА:

**«Обмеженість
ресурсного
забезпечення навчила
нас виважено ставитися
до визначення
пріоритетів»**

Напередодні 17-ї річниці Збройних Сил України та професійного свята – Дня Сухопутних військ ЗС України про підсумки року, що минає, та перспективи розвитку українського війська командувач Сухопутних військ Збройних Сил України генерал-полковник Іван СВИДА дав ексклюзивне інтерв'ю нашому часопису.

– Іване Юрійовичу, Вам, як командувачу найчисельнішого і найпотужнішого виду Збройних Сил України, чим запам'ятався рік, що минає?

– Особовий склад Сухопутних військ практично весь час удосконалював виучку на полігонах та у навчальних центрах. Майже всі частини бойового комплексу провели навчання різного рівня, у тому числі з бойовою стрільбою. З упевненістю можу стверджувати, що в цьому році війська отримали значний досвід, адже чимало заходів бойового навчання проводилися спільно з Повітряними та Військово-Морськими Силами, Об'єднаним оперативним командуванням та Командуванням Сил підтримки Генерального штабу.

Особливими, знаковими подіями 2008 року стали бригадне тактичне навчання 30-ї окремої механізованої бригади 8-го армійського корпусу з бойовою стрільбою (останнього разу подібне навчання проводилося у 2000 році), комплекс навчань «Морський вузол – 2008» та «Рішуча дія – 2008», анти-терористичні навчання на аеродромах Джанкой та Васильків. Не менше значення мала практична перевірка боєздатності частин аеромобільних військ та армійської авіації з виходом у незаплановані райони Автономної республіки Крим та виконанням завдань за призначенням.

Підготовка та проведення військового параду до 17-ї річниці Незалежності України покращила як вишкіл військ, так і стан техніки, що залучалася.

У цьому році, як ніколи раніше, Сухопутні війська відчувли увагу Президента України – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України. Його участь у масштабних заходах підготовки військ, робочі поїздки піднесли настрій військ, підштовхнули нас до більш якісного розв'язання питань зміцнення обороноздатності держави.

Крім того я, як командувач, цілком розумію, що успішне проведення такого обсягу заходів підготовки військ у складних умовах сьогодення було б не можливе без підтримки Міністерства оборони, Генерального штабу, за що їм дуже вдячний.

– На жаль, постійне недофінансування потреб Збройних

Сил стало сумною традицією. Наскільки відчутно позначилася обмеженість ресурсного забезпечення на пріоритетних напрямках розвитку Сухопутних військ у 2008 році?

— Кілька років тому Державною програмою розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки з урахуванням прогнозних показників фінансування Збройних Сил України для Сухопутних військ були визначені основні напрями розвитку. Тобто, здавалося б, війська отримали чіткі орієнтири щодо темпів та порядку переозброєння, нарощення боєздатності, утилізації надлишкових боєприпасів та іншого майна, забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей тощо. На превеликий жаль, заходи, що передбачені Державною програмою на період 2006–2008 років, у Сухопутних військах виконано на 35,8% від наміченого плановим документом.

Причиною такого низького відсотку виконання Державної програми стало її хронічне недофінансування та недосконалість цілої низки нормативно-правових документів, що регламентують діяльність Збройних Сил України.

Разом з тим, ліміт низьковитратних заходів практично вичерпано, і не важко спрогнозувати, що здійснення заходів розвитку Сухопутних військ у 2009–2011 роках буде ще складнішим.

Стосовно ж нинішнього року, мушу констатувати, що при потребі для Сухопутних військ в обсязі 3 млрд 509 млн гривень реально ми отримали лише близько 1,4 млрд гривень.

— Тим не менш, на початку червня Міністром оборони України ставилося завдання щодо збільшення кількості частин та з'єднань, готових до виконання завдань за призначенням. Чи вдалося, незважаючи на відсутність належного фінансування, виконати намічене?

— Так, із цим завданням ми впоралися. У порівнянні з початком року, боєготовність військових частин Сухопутних військ значно зросла, кількість «неготових» військових колективів зменшилась з 21 до 9 відсотків.

Понад те, нам вдалося повністю позбутися «неготових» військових

частин, що входять до складу Сил швидкого реагування, та вжити заходів щодо недопущення зниження рівня «готових» частин, які за показником укомплектованості озброєнням, військовою технікою та матеріальними засобами були на межі переходу до стану «не готові».

Цьогорічні навчання засвідчили спроможність командирів усіх рівнів керувати підлеглими та здатність військ вести бойові дії у складній, швидко змінюваній обстановці.

— Протягом останніх років значних зусиль було докладено задля бойового вишколу частин та з'єднань ОСШР. Чи не могли б Ви на конкретних прикладах проілюструвати ефективність такого диференційованого підходу в організації бойової підготовки військ?

— Досвід попередніх років, з огляду на реальне ресурсне забезпечення підготовки військ, навчив нас виважено ставитися до визначення пріоритетів: підготовку яких військових частин та в яких обсягах здійснювати. Тому, як і раніше, в нинішньому році основні зусилля були зосереджені на повномасштабній підготовці військових частин зі складу ОСШР.

Прикладом ефективності такого підходу може бути насамперед 30 омбр 8 АК, підрозділи якої, до речі, укомплектовані військовослужбовцями служби за контрактом. Скажу коротко: отриманими результатами, як командувач, я задоволений. Колектив бригади продемонстрував високий рівень польового вишколу та злагодженість під час проведення бригадних тактичних навчань з бойовою стрільбою на Рівненському полігоні Сухопутних військ.

Серед не менш яскравих прикладів ефективності диференційованого підходу в організації бойової підготовки хотів би назвати виконання тактичних та тактико-спеціальних завдань аеромобільними підрозділами 25-ї та 79-ї бригад у ході комплексного командно-штабного навчання «Морський вузол — 2008», командно-штабного навчання з Об'єднаним оперативним командуванням «Рішуча дія —

94 відсотки з того ОВТ що ми маємо, війська отримали ще за часів Радянського Союзу.

2008», спільного українсько-американського командно-штабного навчання із залученням військ «Репід Трайдент — 2008», «Сі Бриз — 2008», українсько-польсько-британського тактичного навчання підрозділів аеромобільних військ «Козацький Степ — 2008».

Ці навчання засвідчили спроможність командирів і штабів усіх рівнів чітко керувати підлеглими військовими колективами та здатність військ вести бойові чи спеціальні дії у складній швидко змінюваній обстановці.

— **Іване Юрійовичу, хотілося б почути Ваші міркування стосовно тих проблем, які стоять на шляху професіоналізації Збройних Сил України, і Сухопутних військ зокрема.**

— На мою думку, перехід нашого війська на професійну основу є досить амбітним українським проектом. Безумовно, як і будь-яка інша нова справа, професіоналізація Збройних Сил стикається з низкою проблем, які необхідно поступово вирішувати. На нинішньому етапі я вбачаю нагальну потребу у подоланні кількох важливих сходиночок. Насамперед зараз нам необхідно створити належну нормативно-правову базу, яка б регламентувала діяльність головних сержантів. Паралельно ми повинні нарешті вирішити питання якості відбору кандидатів у професіонали, розв'язати проблему їхнього житлового та фінансового забезпечення. Адже якщо говорити про якість контрактника, то тут, як не крути, ми наштовхуємося на низький рівень забезпечення його со-

ціальних потреб. Це стало головною причиною, яка не дозволяє створювати належні умови для конкурсного відбору кандидатів у професіонали. На сьогодні, фактично, ми не маємо з чим виходити на ринок праці, аби залучати до війська кращу молодь із середніх верств населення. Більше того, в цьому криється головна причина нинішньої значної плинності кадрів військовослужбовців за контрактом.

Є й інші істотні прогалини, заповнення яких іще попереду, зокрема внесення змін у форму самого контракту, який на сьогодні не відображає повноти вимог та умов, що висувуються до військовослужбовців-контрактників. Цілком прогнозовано з'явиться можливість для зниження інтенсивності здійснення заходів з використанням бойової техніки та озброєння. До цього також слід бути готовими і заздалегідь забезпечити війська сучасними навчально-тренувальними комплексами.

— **Професійна армія передбачає наявність сержантського корпусу якісно нової форми. Які передумови створюються в Сухопутних військах для того, щоб «вивести» офіцерів з казарм?**

— Фактично йдеться про те, що у військах внаслідок перерозподілу обов'язків між офіцерами та сержантами має з'явитися нова система керівництва. Ті обов'язки, які нині здебільшого виконують офіцери, будуть перекладені на молодших командирів. Тобто сержант отримує значно більший рівень повноважень, певну самостій-

ність та мотивацію для власного кар'єрного зростання.

Чималий відтин шляху ми вже пройшли: результати проведеного експерименту на базі 30-ї окремої механізованої бригади мають стати моделлю для решти військових частин і з'єднань Сухопутних військ. Окрім цього, в експериментальних та навчальних військових частинах введено посади головних сержантів та старшин, запроваджено багаторівневу підготовку сержантського складу, запрацювала нова система критеріїв оцінки професійної підготовленості молодших командирів, створені та функціонують ради сержантів.

На сьогодні загальна укомплектованість посад рядового, старшинського та сержантського складу Сухопутних військ військовослужбовцями за контрактом сягнула 50 відсотків.

Тому вважаю надзвичайно важливим те, що нам вдалося вчасно здійснити заходи щодо сформування у Харкові Центру підготовки сержантів, який готуватиме сержантів-лідерів нового типу, які в майбутньому не тільки на рівні роти-батальйону, а й бригади, корпусу та виду Збройних Сил України приймуть на себе функції виховання та підготовки особового складу.

— **Яке місце у переліку завдань, що постають перед Сухопутними військами, відведене переозброєнню та модернізації існуючого ОВТ?**

— Для мене, як командувача, це одна з найболючіших тем. На превеликий жаль, існуючий стан озброєння та військової техніки у більшості своїй не відповідає вимогам сьогодення. За технічним станом та терміном експлуатації більшість зразків ОВТ потребують модернізації або заміни. Судить сама: 94 відсотки того, що ми маємо,

війська отримали ще за часів Радянського Союзу. Нині потребують планового регламентного ремонту 8275 одиниць озброєння та військової техніки.

Через відсутність комплектуючих залишається невирішеним питання щодо відновлення БМД-1,2 та БТР-Д. І це при тому, що для належної комплектації частин та з'єднань іноді просто не вистачає деяких зразків озброєння. Так, на сьогодні потреба у вертольотах становить 22 одиниці, в озброєнні військ ППО — 39, бойових машинах десанту — 12, реактивних системах залпового вогню — 48, автомобільній техніці — 6 974 одиниці.

Водночас зазначу, що Командування Сухопутних військ Збройних Сил України завжди вживалися і надалі вживатимуться заходи щодо покращення стану справ. Протягом 2008 року до складу Сухопутних військ надійшли за рахунок закупівлі 59 одиниць сучасного ОВТ, у тому числі 20 модернізованих танків БМ «Булат» вітчизняного виробництва.

Крім того, відновлено та передано у війська понад 500 одиниць ОВТ.

Однак істотного покращення стану справ все ж не відбулося, про що яскраво свідчить хід виконання Державної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2015 року. Тому відповідно до визначених Міністром оборони України, Начальником Генерального штабу — Головнокомандувачем Збройних Сил України пріоритетів, нами сплановано низку першочергових заходів.

Насамперед йдеться про відновлення авіаційної техніки полків армійської авіації і, таким чином, забезпечення належного рівня підготовки льотного складу.

По-друге, передбачено наростити рівень готовності та вогневі можливості військових частин протиповітряної оборони шляхом модернізації та закупівлі сучасних засобів розвідки, автоматизації, продовження терміну придатності зенітних керованих ракет.

Окрім цього, ми плануємо закупити для аеромобільних військ та сил спеціальних операцій десантні парашутні системи, засоби десантування техніки, що дозволить забезпечити боєздатність та якісну підготовку найбільш мобільного роду військ. Також передбачено

Статистика свідчить: у Сухопутних військах кількість безквартирних військовослужбовців поступово зменшується.

поставити у війська 10 одиниць сучасних танків БМ «Оплот» та 10 танків БМ «Булат» вітчизняного виробництва, забезпечити боєготовий стан військових частин боєвого забезпечення: зв'язку, РЕБ, інженерних військ та РХБ захисту.

Варто зазначити, що вже у 2009 році в галузі дослідно-конструкторських програм сплановано провести державні випробування восьми нових та модернізованих зразків техніки, продовжити розробку шістьох нових та модернізацію існуючих зразків техніки.

Для покращення стану озброєння та військової техніки вкрай важливим є розвиток вітчизняного ОПК. Робоча поїздка Начальника ГШ — Головнокомандувача ЗС України на ВАТ «Холдінгова компанія «АвтоКРАЗ» засвідчила можливість переозброєння Збройних Сил на автомобільне шасі підвищеної прохідності та великої вантажності вітчизняного виробництва. Така сучасна техніка повинна прийти на зміну автомобільного парку ЗС України, насамперед реактивних систем залпового вогню.

— 3 усіх командувачів видів військ, Вам, мабуть, найважче розв'язувати проблеми, що стосуються соціального блоку: більше підлеглих — більше відповідальності за долі тисяч сімей...

— На сьогодні керівництвом держави та особисто Міністром оборони України питання щодо вирішення соціальних проблем військовослужбовців та членів їх сімей віднесені до рангу першочергових.

Не секрет, що тривалий час серед соціальних зобов'язань держави перед своїми захисниками найбільш гостро стоїть проблема забезпечення житлом військовослужбовців та осіб, звільнених з військової служби. Зі свого боку я намагаюся постійно контролювати і, за можливості, позитивно впливати на ситуацію. Статистика свідчить про те, що в Сухопутних військах кількість безквартирних військовослужбовців поступово

зменшується. Це, безумовно, позитивна тенденція, хоча говорити про кардинальне вирішення проблеми зарано. Нині найбільш відчутною житлова проблема залишається в Київському, Львівському, Одеському, Чернігівському та Миколаївському гарнізонах.

На мою думку, одним із шляхів вирішення житлової проблеми міг би стати інший механізм забезпечення постійним житлом, а саме — укладання офіцерами контрактів з Міністерством оборони України на отримання ними житла (або відповідної грошової компенсації) по закінченню служби. А під час проходження служби держава мала б або забезпечувати особовий склад службовим житлом, або компенсувати оренду помешкання.

Разом з тим, ці проблеми лежать поза компетенцією командування сухопутних військ. Зі свого боку, я ставив собі за мету створення такого морально-психологічного клімату в колективах, при якому військовослужбовці будуть з радістю йти на службу і вчасно, з хорошим настроєм з неї повертатися. Основними принципами для мене завжди були людяність, взаєморозуміння, щире ставлення до людей — так само, як хотів би, щоб ставилися до мене самого. Цього ж вимагаю і від підлеглих. Вважаю, в цьому напрямі в Сухопутних військах досягнуто багато. І саме завдяки гармонізації стосунків у колективах нам вдається в непростих умовах сьогодення виконувати поставлені завдання.

— І насамкінець. 12 грудня відзначається професійне свято військовослужбовців Сухопутних військ...

— Так, і користуючись нагодою, хотів би привітати особовий склад, ветеранів зі святом, побажати міцного здоров'я, злагоди і процвітання. Хай ваші оселі завжди будуть наповнені щастям і радістю, теплом і любов'ю, а серця — натхненням і незламною вірою у щасливе майбутнє Батьківщини!

Бесіду вів Іван СТУПАК

НЕ ЖИТЛОМ ЄДИНИМ...

Крім прориву на «будівельному фронті», 2008 рік для оборонного відомства став не менш знаковим й у розв'язанні чималої кількості проблем суто військового характеру

Добре відомо, яким наболілим для Збройних Сил України є питання забезпечення військовослужбовців житлом. Втім, у статті, яку ми пропонуємо до вашої уваги йдеться не про розв'язання соціальних проблем, а про чисто військові аспекти, як-то переозброєння на Т-64БМ «Булат» двох рот 1-ї окремої гвардійської танкової бригади 8-го армійського корпусу...

У Повітряних Силах України найбільш важливою подією минулого року було остаточне (як хочеться сподіватися) завершення досить тривалої «дуелі» між двома літаками, що становлять основу парку авіації Повітряних Сил України, — важким фронтовим винищувачем і винищувачем-перехоплювачем Су-27 та легким фронтовим винищувачем МіГ-29. Вирішено було не знімати Су-27 з озброєння аж до повного використання його ресурсу, причому «Сухі» будуть на озброєнні двох бригад тактичної авіації: «традиційної» 831-ї та 9-ї. Хоча тривалий час вибір однозначно робився на користь «МіГа», що фігурував як єдиний винищувач авіації Повітряних Сил. Аргументувалося це тим, що він простіше й дешевше в експлуатації, а також наявністю в Україні необхідних виробничих потужностей не тільки для його ремонту, а й для модернізації.

Однак це зовсім не означало, що МіГ-29 кращий за Су-27! Більше того, у запалі полеміки прихильники «МіГа» чомусь забували, що якщо МіГ-29 винищувач просто непоганий, то Су-27 — літак з унікальними якостями. З машин, що перебувають нині в бойовому складі ВПС світу, конкуренцію йому можуть скласти хіба що представник наступного, п'ятого покоління реактивних винищувачів — американський F-22A Raptor («Хижак») та більш «просунуті» модифікації самого Су-27. Додамо, що важкий «Су» у будь-якій ситуації може замінити більш легкий «МіГ», бо перевершує його, зокрема, і по маневреності, а МіГ-29, навіть у модернізованих конфігураціях, не здатний замінити Су-27. Так, звичайно, «двадцять дев'ятий» має репутацію «літака для техніка», але «двадцять сьомий» має репутацію «літака для льотчика!» Думаю, немає сенсу пояснювати, що важливіше...

Зенітно-ракетні війська Повітряних Сил зазнавали, в основному, змін в організації і бойовій підготовці (проведено понад 100 тренувань і стрільб!!!). У цілому можна вважати, що організаційно-штатна структура, технічна готовність і рівень бойової підготовки зенітно-ракетних військ за минулий рік покращилися. Хоча при цьому ще залишається невирішеною «проблема С-200». З одного боку, система

У запалі полеміки прихильники «МіГа» чомусь забували, що якщо МіГ-29 винищувач просто непоганий, то Су-27 — літак з унікальними якостями.

застаріла і фізично, і морально, а самостійно провести повний цикл бойової підготовки частин, озброєних цім ЗРК, не порушуючи при цьому вимог безпеки, Україна можливості не має. З іншого боку — замінити С-200 на щось краще поки неможливо: наявної кількості ЗРК С-300 й «Бук» не вистачить для забезпечення навіть так званої «тонкої» ППО території країни, а на додаткову закупівлю зенітно-ракетних комплексів гроші не виділені.

Якщо ж «спуститися з небес на землю», то зіткнемося зі ще більш дискусійним питанням переозброєння на нову матеріальну частину механізованих і танкових військ Сухопутних військ. До кінця цього року в танковій бригаді 8-го АК буде вже 56 одиниць Т-64БМ «Буллат», а на початку 2010-го переозброєння з'єднання планується повністю завершити, поставивши всі 93 модернізованих танки. Варто зазначити, що рішення зробити ставку на модернізацію Т-64 замість більш молодого за віком Т-72 має своїх як прихильників, так і супротивників. Причому реально завершити цю суперечку могло б лише використання модернізованих Т-64 і Т-72, що пройшли аналогічну чи близьку модернізацію, у протибої. Однак не підлягає сумніву, що завершити програму переозброєння, принаймні 1-ї окремої гвардійської танкової бригади, модернізованими танками все ж необхідно — хоча б для того, щоб позбутися в з'єднанні «різношерстості» парку машин (що, як відомо, було бичем радянських танкових військ практично протягом всієї їхньої історії). Що ж до механізованої піхоти, тут теж очікують на поповнення новою бойовою технікою (10 бронетранспортерів нового покоління типу БТР-4) в 2009 році.

Заслуговує на увагу експеримент в аеромобільних військах Сухопутних військ зі створення 79-ї окремої аеромобільної бригади на базі аеромобільного полку й вертолітного полку армійської авіації. Завдяки такій реорганізації структура з'єднань аеромобільних військ України буде, нарешті, наближена до структури, визнаної в усьому світі найбільш ефективною ще з кінця 1960-х років.

У ракетних військах й артилерії Сухопутних військ питання понов-

лення матеріальної частини самих артилерійських систем не стоїть — і за кількістю, і за якістю вони цілком відповідають вимогам. Інша справа з боеприпасами та засобами розвідки й керування артилерійським вогнем, щодо яких доводиться долати досить відчутне відставання. Тут 2008 рік став періодом випробувань: п'ять зразків озброєння й військової техніки РВГА СВ, у тому числі 152-мм керуванний снаряд «Квітник» з напівактивним лазерним наведенням, нині проходять відповідний етап. Крім того, триває робота над тактичним ракетним комплексом, призначеним для заміни «Точка-У», яким сьогодні оснащене єдине у Сухопутних військах України ракетне з'єднання — 19-та окрема ракетна бригада.

Нарешті, цей рік був позначений також першою спробою зміни напряму традиційної динаміки чисельності Збройних Сил. Уперше за історію сучасної української держави Міністерство оборони підготувало пропозиції, що передбачали не зменшення, а збільшення (до 162 000 військовослужбовців) штатної чисельності ЗСУ. Ця ідея заслуговує на те, щоб розглянути її трохи докладніше.

Дійсно, протягом сімнадцяти років надзвичайно болісний і не завжди послідовний процес скорочення чисельності ЗСУ став настільки звичним, що ледь не перетворився на «річ у собі». Хоча спочатку ідея була начебто чіткою і ясною: привести Збройні Сили країни у відповідність до реальних фінансово-економічних можливостей держави. Однак, де оптимальна точка дотику між цією самою чисельністю й цими можливостями? Ще одним критерієм міг би стати принцип розумної достатності, відомий нам ще з часів «перебудови». Проте як він може бути застосований до України в умовах, коли в країні існує як мінімум один «евентуальний супротивник», оборонні спроможності

проти якого завжди будуть недостатніми?

Відповідно, Збройні Сили повинні будуватися за принципом, так би мовити, «максимального наближення до мінімальної достатності». Рівень же мобілізаційної напруги в мирний час повинен виводитися з досвіду розвинених у військовому відношенні країн, де при витратах на оборону в межах 2% від валового внутрішнього продукту (чого Україна поки не досягла) він становить близько 0,5% від чисельності населення. Для України ця величина у 2016 році (тобто на момент завершення нинішніх програм реформування й розвитку ЗСУ) становитиме 210 тис. осіб. Не враховуючи чисельність військовослужбовців у формуваннях, які звичайно відносять до збройних сил, але які в Україні офіційно не входять до їх складу (Внутрішні війська МВС, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державна спеціальна служба транспорту — усього 42,7 тис. військовослужбовців), це становить 167 тис. осіб. Таким чином, відповідні пропозиції Міноборони України мають під собою достатню основу.

Сергій ГОНЧАРОВ

Олег ЯЦИНО:

«Останніми роками спостерігається чітка тенденція до суттєвого покращення якості кадрового потенціалу Збройних Сил України»

За всіх часів в усіх арміях світу кадри вважалися основою боєздатності війська, і Україна — не виняток. Бо тільки виважена кадрова політика з чітко визначеними принципами, формами, критеріями та методами управління людськими ресурсами може сприяти забезпеченню українських Збройних Сил авторитетними та освіченими фахівцями, які вільно орієнтуються не лише у військових, а й у політичних, економічних та соціальних питаннях. Про вдосконалення кадрової політики в сьогоднішніх умовах ідеться в інтерв'ю, яке дав нашому часопису заступник директора Департаменту кадрової політики Олег ЯЦИНО.

— **Олегу Валентиновичу, яким саме чином здійснюється підвищення ефективності управління кадровими ресурсами?**

— Нові підходи до кадрової політики, визначені в розробленій у 2007 році Концепції кадрової політики у Збройних Силах, передбачають, зокрема, запровадження системи кадрового менеджменту централізованого типу, механізмів управління кар'єрою персоналу, його професійної підготовки, соціального забезпечення, а при звільненні — адаптації до цивільного життя.

Показником ефективності управління кадровими ресурсами під час запровадження такої системи є, з одного боку якість укомплектування Збройних Сил, з другого — створення умов для реалізації свого потенціалу кожним військово-службовцем.

Централізація управління кадрами досягається, починаючи з 2007 року, шляхом зосередження механізмів регулювання кадрових питань (оцінки персоналу, призначень по посадах, ротации, перебування у військових званнях тощо) як у видових кадрових центрах так і у кадровому центрі Збройних Сил України. Зазначені центри, що створені, є основними елементами організаційної структури нової системи кадрового менеджменту. До сфери впливу кадрових центрів для набуття практичного досвіду поки залучено 44 військових організацій з особовим складом близько 26 тисяч осіб.

Індивідуальна робота кожного менеджера здійснюватиметься за підтримки єдиного персонального і штатно-посадового обліку особового складу Збройних Сил та статистичного аналізу кадрової діяльності за допомогою автоматизованої інформаційно-аналітичної системи «Персонал», якою планується охопити органи управління всіх рівнів.

З метою підвищення ефективності управління кадровими ресурсами у Збройних Силах України реалізуються заходи, спрямовані на вдосконалення планування кадрових ресурсів, зокрема здійснено перехід на програмно-цільові методи планування з визначенням чисельності Збройних Сил на весь термін чинності Дер-

Система кадрового менеджменту дає можливість укомплектувати вакантні посади кваліфікованими фахівцями без суб'єктивного впливу окремих командирів.

жавної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки; визначено вихідні дані для середньострокового планування чисельності особового складу; відбувається приведення існуючої організаційної структури у відповідність до визначеної перспективної структури Збройних Сил, уточнюється їх склад, чисельність (за категоріями) у мирний час та на особливий період; здійснено розрахунки показників укомплектованості Збройних Сил на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективу.

Також щорічно уточнюються потреби та обсяги підготовки особового складу за всім переліком військово-облікових спеціальностей та за всіма категоріями особового складу.

— Чи можна стверджувати, що сьогодні Збройні Сили України повністю позбавилися залежності призначення офіцерів на посаду, їх кар'єрного зростання від суб'єктивних рішень окремих командирів?

— Дійсно, в системі кадрової роботи номенклатурного типу, яка перейшла до Збройних Сил України від колишнього СРСР, вирішальна роль у призначенні офіцера на посаду належала його командирам. Доволі часто траплялись випадки прийняття суб'єктивних рішень, коли на найбільш привабливі посади призначались офіцери, які за своїми якостями не відповідали вимогам до кандидатів на ці посади. Сьогодні в Збройних Силах України активно впроваджується система кадрового менеджменту централізованого типу. Завдяки їй рішення щодо включення офіцера до резерву, а потім і призначення на посаду формується колегіальними органами — відповідними комісіями.

Цей процес відбувається таким чином: командири за результатами службової діяльності протягом навчального періоду оцінюють офіцера і атестаційна комісія робить висновок про внесення його до списку кандидатів щодо зарахування до резерву на вищу посаду. На підставі результатів оцінювання, висновків атестаційних комісій та особистих побажань військово-службовців офіцер-менеджер готує відповідні документи, які передаються до комісії з підбору персо-

налу. Комісія розглядає документи, визначає рейтинг відібраних військовослужбовців та формує резерв кандидатів для призначення на вищу посаду, який затверджується посадовою особою відповідно до номенклатури призначення. У подальшому на підставі зазначеного резерву та рейтингу військовослужбовців кращих офіцерів призначають на вакантні посади.

У такій системі участь командирів у кар'єрному зростанні військовослужбовців полягає у щорічному оцінюванні підлеглих, яке відбувається у встановлені терміни незалежно від потреби укомплектування посад. Тобто командир не має прямого впливу на призначення військовослужбовців на ту або іншу посаду. Офіцер-менеджер супроводжує кар'єру військовослужбовців у відповідному виді Збройних Сил, і тому призначення офіцера по посадах не обмежується підрозділом, в якому він проходить службу.

Саме кадровими центрами опрацьовано проєкти кадрових рішень стосовно призначення на посади більше ніж на 1250 осіб офіцерського складу з військових частин, задіяних в експерименті за новими технологіями. Поступово набувається досвід роботи комісій кадрових центрів із залученням кращих фахівців видів Збройних Сил України.

Таким чином, можна стверджувати, що система кадрового менеджменту централізованого типу дає можливість і підґрунтя для якісного укомплектування вакантних посад кваліфікованими військовими фахівцями без суб'єктивного впливу окремих командирів.

— Чи вже отримані позитивні результати від впровадження Класифікатора штатних посад офіцерського складу, адаптованого до стандартів НАТО?

— Розробка Класифікатора здійснювалась відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.05.93 № 326 «Про Концепцію побудови національної статистики України», вимог Держаної прог-

рами переходу на міжнародну систему обліку і статистики та рішення Міністра оборони України від 07.07.2006 № 7070/3 «Про розробку нового класифікатора штатних посад офіцерського складу ЗСУ, адаптованих до стандартів НАТО».

Впровадження Класифікатора має забезпечити: вдосконалення обліку і статистики у ЗС України з метою інтеграції до загальноприйнятої в міжнародній практиці системи обліку і статистики (Державної статистичної інформаційної системи), проведення розрахунку чисельності штатних посад офіцерського складу, їх обліку і розподілу по професійним угрупованням, планування потреби в кадрах; уніфікованість посад з метою проведення ротачії; проведення статистичних обстежень для потреб кадрового забезпечення та проведення аналізу та розробки відповідних прогнозів.

— Як можна охарактеризувати стан проведення уніфікації переліку посад офіцерського складу ЗСУ? Чи передбачає вона скорочення посад, що дублюють одна одну?

— Стосовно уніфікації переліку посад офіцерського складу можна сказати, що зараз триває відповідна робота. Головна її мета полягає в удосконаленні процесу визначення типових посад офіцерського складу, що дозволить більш якісно здійснювати управління кар'єрою офіцерів та впроваджувати єдині механізми щодо просування по службі всіх категорій офіцерського складу.

Подальше скорочення посад шляхом уніфікації їх переліку не передбачається. Кількісні показники будуть залежати лише від обсягу безпосередніх завдань, які покладені на відповідну категорію посад офіцерського складу з відповідним рівнем військової освіти.

Для уникнення дублювання деяких офіцерських посад будуть надані відповідні роз'яснення стосовно їх віднесення до тієї або іншої категорії. Це має бути затвер-

Механізм ротації є одним із елементів управління кар'єрою військовослужбовців у системі кадрового менеджменту.

джено відповідним нормативно-правовим актом (наказом, директивою, інструкцією тощо).

— **Як би Ви оцінили стан кадрового потенціалу українського війська?**

— Можу сказати, що останніми роками відбулися значні позитивні зрушення, які характеризують якість кадрового потенціалу, і не помітити цього не можна.

Зокрема, істотно збільшилась кількість осіб офіцерського складу, які мають оперативно-тактичний та оперативно-стратегічний рівні освіти, знання іноземної мови в обсязі, що дозволяє більш якісно виконувати поставлені завдання, бойовий досвід у миротворчих операціях та місіях тощо.

Важливим досягненням за останні роки є значне покращення ситуації щодо службового використання офіцерів, які закінчили навчання у Національній академії оборони України. Так, у 2008 році всі без винятку випускники оперативно-стратегічного та 98% випускників оперативно-тактичного рівня призначені на посади з відповідним рівнем освіти.

Крім цього, у поточному році у військових навчальних закладах 14 країн-партнерів пройшли підготовку 172 військовослужбовця.

Втім обмеженість фінансово-економічного забезпечення Міністерства оборони, Збройних Сил України не дозволяє здійснювати на належному рівні заходи щодо бойової та мобілізаційної готовності військ, модифікацію та розробку сучасних зразків озброєння та військової техніки, відповідні наукові дослідження та розробки. Недостатній рівень соціально- побутового, житлового, а головне — грошового забезпечення військовослужбовців заважає утриманню на військовій службі найбільш досвідчених та професійно підготовлених фахівців. До того ж низька конкурентоспроможність грошового забезпечення військовослужбовців на ринку праці є головним чинником, що впливає на стан кадрового потенціалу.

— **Чи відбулося якісне та структурне вдосконалення офіцерського корпусу?**

— Якісне та структурне вдосконалення офіцерського корпусу — це складний процес, який відбувається поступово, крок за кроком, але поки що незначними темпами, що пов'язане, з одного боку, з недоліками у системі мотивації до військової служби, з другого — з відсутністю необхідного фінансово-економічного підґрунтя.

Недосконалість системи патріотичного виховання та матеріального стимулювання особового складу Збройних Сил України не дозволяють швидко здійснити відповідні заходи щодо принципово нового вдосконалення офіцерського корпусу.

Проте нині триває відповідна робота щодо виконання Програми реалізації Концепції кадрової політики в Збройних Силах України, яка передбачає створення нової системи кадрового менеджменту, зокрема нової системи мотивації, стимулювання, підготовки, виховання та всебічного забезпечення особового складу.

Цей процес набирає все більших обертів, і зараз можна стверджувати, що певні позитивні результати вже отримані, а саме:

вдосконалюється система оцінювання діяльності особового складу на принципово нових підходах, запроваджено розробку паспортів посад і типових алгоритмів кар'єри особового складу за групами військово-облікових спеціальностей, створені і функціонують нові елементи системи кадрового менеджменту централізованого типу — Кадрові центри. Все це спрямоване на якісне і структурне вдосконалення офіцерського корпусу.

А найбільш суттєвими перешкодами в цьому процесі є суб'єктивізм окремих посадових осіб, відсутність певного досвіду та повноцінного інформування громадськості про новаторські процеси, які вже тривають у Збройних Силах України, і знову ж таки — обмеженість фінансування.

— **А якщо говорити про чисельне співвідношення старшого і молодшого офіцерського складу?**

— Відповідно до вимог Державної програми розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки співвідношення посад за відповідними категоріями офіцерського складу на кінець 2011 року має бути таким: вищий офіцерський склад (генерали) — 0,3%, старші офіцери — 39,7%, молодші офіцери — 60%; співвідношення між категоріями офіцерського складу на кінець 2008 року: вищий офіцерський склад (генерали) — 0,4%, старші офіцери — 42,6%, молодші офіцери — 57%.

Певні кроки відбуваються щодо приведення чисельності посад офіцерського складу у відповідність до вимог керівних документів на кінець 2011 року. Конкретні цифри свідчать про неухильне дотримання тенденції до збільшення кількості молодших офіцерів відносно кількості старших офіцерів.

— У суспільстві існує думка про надмірну кількість генералів у Збройних Силах України... Чи відповідає це дійсності?

— На підставі аналізу досвіду армій провідних країн світу та суміжних з Україною держав можна стверджувати, що кількість генералів у Збройних Силах України цілком обґрунтована та відповідає співвідношенню кількості генералів і загальної чисельності збройних сил у переважній більшості держав світу.

— Як сприймається ротація кадрів у вищій ланці Збройних Сил України?

— На теперішній час у Збройних Силах України впроваджується механізм ротації як один із елементів управління кар'єрою військовослужбовців у системі кадрового менеджменту централізованого типу. Найбільш активно елементи ротації почали застосовуватися серед посадових осіб керівної ланки Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України.

Це обумовлено насамперед тим, що більшість осіб вищого офіцерського складу Збройних Сил Укра-

Неконкурентоспроможність грошового забезпечення військовослужбовців на ринку праці є чинником, який негативно впливає на стан кадрового потенціалу.

їни сьогодні мають знання за оперативно-стратегічним рівнем підготовки (це — вища військова освіта) та величезний досвід безпосередньої діяльності у військах, тобто наявні практичні навички та вміння. Це дозволяє переміщувати військовослужбовців на посади (проводити ротацію) для більш ефективного використання в службовій діяльності без додаткової підготовки, змінювати окремі види діяльності (на командних, штабних посадах, посадах з технічного або тилового забезпечення тощо).

— Чи впливає на це наявність прописки (реєстрації)?

— Наявність реєстрації при проведенні ротації зараз істотної ролі не відіграє, ротаційний механізм поки що має епізодичний характер, стосується лише окремих категорій посадовців керівної ланки Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, які отримують тимчасову реєстрацію та службове житло в місцевості, де мають виконувати службові обов'язки за новою посадою. До того ж під час проведення ротації враховується наявність житла.

У перспективі питання ротації обов'язково набудуть планового характеру, відповідним чином забезпечуватимуться. Пропозиції з розв'язання проблемних питань щодо проведення ротації (забезпечення житлом, місцями в дитячих садках, школах, працевлаштування членів сімей військовослужбовців, грошові доплати на переїзд тощо) розглядаються вже зараз.

— Розкажіть, будь ласка, про зміст нововведень, що увійшли до нового Контракту про проходження військової служби.

— З метою вдосконалення системи комплектування Збройних Сил України особовим складом, створення системи мотивації до військової служби розроблено проект нового Контракту.

Основні принципи, закладені під час розробки нового Контракту, це забезпечення прав і свобод військовослужбовців та заборона обмежень їхніх прав.

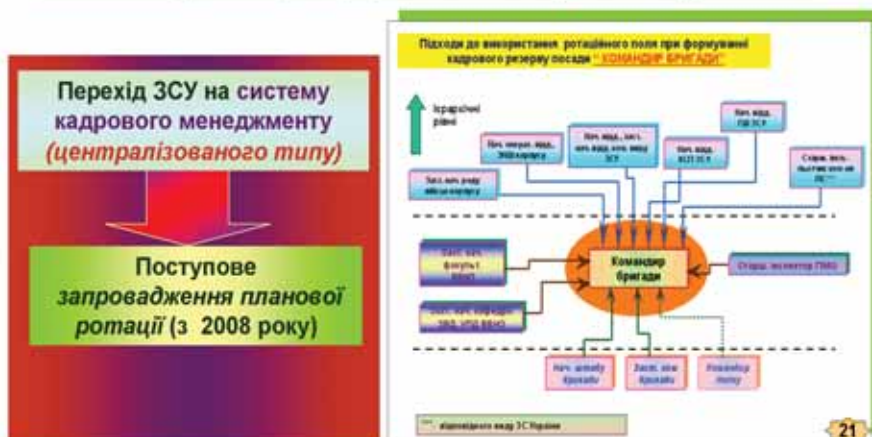
У новому Контракті відповідно до Конституції України, законів та нормативних актів викладено нові положення (гарантії) з питань соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей, які Міністерство оборони України зобов'язується забезпечити громадянину під час проходження військової служби.

Водночас у проекті нового Контракту зазначено, що при вирішенні питань, не передбачених цим Контрактом, сторони керуються нормами чинних законодавчих та інших нормативно-правових актів. Також включено норму щодо відповідальності за порушення умов Контракту.

Отже, нововведення, запропоновані у проекті Контракту, спрямовані на поліпшення соціальної і правової захищеності військовослужбовців та членів їхніх сімей, а також поширення зобов'язань військовослужбовців щодо виконання службових обов'язків протягом дії Контракту.

Запровадження ротаційних схем формування кадрового резерву

Здійснено запровадження ротаційних схем формування кадрового резерву на основні керівні посади

«НЕБЕСНИЙ ОКЕАН»

ПОЛКОВНИКА ШЕНДРИГІНА

Довгожителів минулого століття характеризували коротко і емко: пережив три війни. І мало хто замислюється, що ж випало на долю вже наших сучасників, яким довелося жити на рубежі століть. Герой моєї історії – військовий льотчик першого класу полковник Ігор Шендригін у свої сорок п'ять пройшов армійськими стежками стільки, що іншим вистачило б на цілий вік.

Мріяв про океан та підводні човни, а життя пов'язало з небесним океаном. Країна Рад грузла в афганській проблемі. Крім інших, потрібні були льотчики. Саме тому збільшили набір навчальні заклади підготовки військових вертолітників. У 1980-му, коли Ігор отримав виклик на вступні іспити, Саратовське вище військово-училище льотчиків уже два роки готувало офіцерські кадри для частин армійської авіації. Там не вчили боротися з бідюю. Вчили літати. Добре літати, щоб ніяка біда не наздогнала. Понад дев'ятсот абітурієнтів потрапляло на перший курс, випускали лише до п'ятиста курсантів. Кожен знав – сумнозвісний Афган не обмине. На момент отримання першої офіцерської посади в 1984 році у славетному Нерчинську Забайкальського військового округу лейтенант Шендригін повністю опанував два типи вертольотів, мав 350 годин загального нальоту, з них 250 – як командир екіпажу. За шість років служби у «віддалених» районах Читинської області став справжнім асом керування потужним Мі-6. За цей час встиг скуштувати і «чорнобильського хліба», і афганського гірко-го поту. У свої неповні 25...

КУБОК — 1

Перше «гаряче» завдання отримав, будучи помічником командира екіпажу. В квітні 86-го гримнула ЧАЕС. Поки «вищі світу цього» вирішували, чи сповіщати про це людям, про всяк випадок війська підняли по тривозі. Вертолітників попередили: будуть відрядження і в Чорнобиль. У травні перші шість екіпажів вирушили в зону. Наче велетенський молох, вона сотнями і тисячами затягувала людей. Спочатку працювали по тижню до зміни, потім по два. А потім — кому як повезло. Коли у серпні прибула чергова партія вертолітних екіпажів для вантажного Мі-6, вони теж очікували на скору ротацію. Проте екіпаж підполковника Астаф'єва, до складу якого належав і старший лейтенант Шендригін, так і не дочекавшись заміни, прослужив на ліквідації аварії з 12 серпня до 25 жовтня — доки «об'єкт укриття» повністю не вкрили.

Через чотири дні після прибуття та прийому техніки розпочали планові рейси з Овруча та Чернігова на Кубок-1 (найближчий до реактора посадковий майданчик), Кубок-2. Возили паливо, харчі для військових та групи керівництва, все, чого вимагала багатотисячна

армада ліквідаторів. З восьмої до дев'ятнадцятої, кілька разів на день. Поряд у небі працювали інші екіпажі: Мі-26 — ставили каркаси майбутнього укриття (процедура важка, потребувала тривалого зависання машини прямо над жерлом реактора), Мі-8 — заливали поверхню бетоном та спеціальною каучуковою рідиною — «гамулою». А внизу «партизани» щосили згрібали сміття та уламки всередину, готували наземну складову укриття...

Втім згодом полковник Шендригін був вражений тим, що, як виявилось, військової частини, у якій він служив у Чорнобилі, — немає! Є у нього довідки з її печатками, записи в льотній книжці, а самої частини — ніколи не було. Це стверджують і в Подільському архіві, і в Київському, де зараз зберігається вся документація. Навчений життям, він добре знає, чому так — надто багато фінансів пройшло через подібні «фантоми». Адже цивільним видавали спеціальні талони: за кожні десять хвилин роботи на реакторі — 1000 і більше карбованців. Військовим чомусь — тільки зарплату, та й ту неповністю. А от обіцянок було вдосталь: квартири, гроші, просування по службі...

...На початку листопада прибули до постійного місця служби, де не припинялася підготовка екіпажів на Афганістан. За час відсутності Ігоря вже й однокашники з військового училища туди пішли у складі ескадрильї.

ПОСАДКА «ПО ВОРОНІ»

Система підготовки до бойових дій в ДРА була сталою. Полк формував ескадрилью чисельністю 120–130 чоловік. Якщо бракувало власних спеціалістів, доповнювали частини з інших військових округів. Через півроку після Чорнобиля, в травні 87-го, настала черга і Шендригіна. Він міг відгородитися минулими заслугами. Не відгородився. Школа офіцерська: треба — значить треба. Та й більшість друзів вже там! До того ж досвід роботи в повітрі був чималий. Хоч і помічник командира екіпажу, а не раз працював з лівого, командирського сидіння без інструктора. Перед самою відправкою призначили на посаду командира екіпажу вже офіційно.

Перекидання військ та вантажів до країни здійснювалось лише в

Коли машина Шендригіна потрапила під обстріл, офіцер не спасував: зробив усе можливе, аби врятувати і людей, і техніку.

умовах, коли й силуету літака не було видно, адже на той час душмани навчилися застосовувати важку зброю навіть на слух. Транспортні Мі-6 також виконували задачі виключно вночі. Завдання були звичними: перевозили зброю, боєприпаси, продовольство, десант по всій Кандагарській провінції: Лашкаргах, Шахджой, бували і в Шинданті. В зворотному напрямку частіше везли поранених. Доводилось і дружніх пунтунів перевозити, які начебто допомагали тримати оборону в населених пунктах.

Літали на висотах не менше п'яти з половиною кілометрів, і завжди під прикриттям «вісімок» або «двадцятичетвірок». Про цю охорону Шендригін згадує з посмішкою. Адже безпечна робоча висота у 5–6 кілометрів для тих була майже недосяжна. Потужна «шістка» з легкістю випереджала своїх стражів, особливо в умовах високогір'я. Інколи екіпаж встигав розвантажити машину та підготуватися до вильоту, а прикриття тількино заходило на посадку. В таких випадках тиснули один одному руки і вирушали назад самі. Так навіть безпечніше, бо на бойову техніку душмани полювали особливо старанно. Сьогодні вже не є таємницею, що командири на місцях уклали негласні угоди на пере-

мир'я. Натомість «підгодовували» місцевих князьків продуктами, паливом, набоями. Тож навіщо збивати «мамку», що привозить все це повітрям... Хоча бувало всяке. Потрапив таки Шендригін під обстріл. Перебило трубопровід, розпочалась пожежа. У подібних випадках як мінімум — втрата машини. Не спасував, зробив усе можливе і врятував людей та техніку. Отримав тоді свій перший орден — «За службу Батьківщині».

Настав серпень 88-го. Очікувався вивід військ. Як завжди: начебто ніхто нічого не казав, але всі знали. Потягнулись «перші ластівки» на Батьківщину. Ще з травня полк Шендригіна почав працювати у північному напрямку: через Шиндант, у Середню Азію — на Мари-1, Мари -2 вивозили людей та майно. Яюсь після зльоту в напрямку Союзу відмовив один з двигунів. Соррок хвилин «тягнули» на іншому, аж поки не перетнули кордон. Згадав Ігор про стару занедбану смугу, на неї і сів. Крім екіпажу, на борту були ще 15 чоловік — їх уже виглядала рідня вдома. Весь цей час нервово очікували на команду залишити машину... Після цього випадку замайоріла в Ігоря на грудях «Червона зірка».

Нарешті й самі отримали розпорядження — додому! На все — дві

Полковник Шендригін став першим командиром загону Збройних Сил України на території Ліберії.

доби, і полк залишив пекельний Кандагар. За плечима у двадцятишестирічного командира екіпажу — 111 бойових вильотів та понад 220 годин нальоту в умовах війни. Попереду — ціле життя. Думаєте, соколом полетів додому? У нас так не буває. Спочатку довелося техніку розвозити по різних кутках великої країни. Нашому герою випав напрямок в іншу від Забайкалля сторону — на Херсон. У Нерчинськ повернувся лише в середині вересня, але знакова, певно, була подорож — через пару років отримав направлення до нового місця служби в тих краях. Відтоді, з 1990 року, пов'язав життя з Херсонщиною. І там же отримав горду посвяту в миротворці.

ВИСОКИЙ СТАТУС МИРОТВОРЦЯ

З того часу заступник командира полку армійської авіації полковник Ігор Шендригін пройшов усі щабельки командирської служби. Хоча починати довелося важко, навіть рапорт писав: назад, у Забайкалля, за власним бажанням. Європейська частина велетенської армії жила за своїми законами, і закордон там частіше був в іншому напрямку. Таким, як Ігор, важко було знайти «місце під сонцем». Не раз згадував старі місця, де полкова дружба та взаємовиручка були понад усе, де довіра до свого коман-

дира — не пункт статутний. З нерчинських хлопців не знали Афгану лише пара відсотків, в новому колективі «скуштувало» того хліба вже менше половини (орієнтувалися більше на західноєвропейський театр воєнних дій).

На початку 90-х українська армія почала прощатися зі стареньким Мі-6, та й сили на утримання машин таких типів вже не було. У 94-му довелося Шендригину відновлювати навички пілотування Мі-8. Для майора, льотчика другого класу то була найменша проблема.

Європа вже клекотіла югославським розломом. Наші десантники, а потім й представники інших військових спеціальностей почали захищати мир поза межами рідної

держави. Настала черга вертолітників. Високі оцінки їхньої роботи до сьогодні лунають коридорами вищих штабів.

Ігорю Федоровичу Шендригину припало поставити завершальну крапку в югославській епопеї. Довгенько очікував, коли його афганський досвід знадобиться вже на косовській землі. У грудні 2000 року в складі чергової ротації українського військового контингенту він прибув на базу Бонстіл заступником командира загону з льотної підготовки. Через чотири місяці з початку ротації загін перебазувався у сусідню Македонію. 17 березня 2001 року чотири екіпажі Мі-8 разом з технікою та службами забезпечення прибули на аеродром Скоп'є. Через «Укрспецекспорт» відбулась передача наших вертольотів македонським збройним силам, а українці мали ще залишатися деякий час, щоб навчити сформовані екіпажі бойовому застосуванню вертольотів. Зрозуміло, що шендригінський досвід багатом став у пригоді.

Не минуло й півроку, як потрапив і до Африки. 20-й окремий вертолітний загін Місії ООН у Сьєра Леоне виконував подвійну функцію. Чотири Мі-8 вилітали як на виконання вантажопасажирських завдань, так і на бойові завдання з патрулювання проблемних територій цієї країни.

Досвід першого африканського відрядження по-справжньому знадобився полковнику Шендригину в січні 2004 року. Після нетривалих роздумів вище політичне керівництво прийняло рішення про участь України в миротворчій операції, що розгорталась на території ще однієї африканської країни — Ліберії.

56-й окремий вертолітний загін Місії ООН у Ліберії формувался на базі херсонського полку армійської авіації. До речі, полковнику Ігорю Шендригину довірили стати першим командиром загону українських Збройних Сил на території цієї західноафриканської країни. За півтора місяці були виконані підготовчі заходи, доукомплектування льотним складом та майном. Завдання «просто». Висадитись за 7000 кілометрів від батьківщини на пусте місце і протягом півроку виконувати завдання керівництва Місії. Причому перший час розраховувати лише на власні сили.

На момент прибуття крайньої партії особового складу було вже де жити та їсти, територія табору більш-менш убезпеченою від «зовнішнього впливу». Цілі графства все ще не підкорялися центральній владі. Рятувала наявність бойових Мі-24, грізне озброєння «студило» надміру гарячі голови.

Особисто Ігор Шендригін за вісім місяців першої ротації 56 овз налітав у спекотному африканському небі більш як 400 годин. Ще 300 він додав, коли вдруге, через рік, побував у складі четвертої ротації українського загону.

ПОКОЛІННЯ НЕСПРАВЕДЛИВОСТІ

3100 годин загального нальоту має льотчик першого класу полковник Шендригін, більше третини — це виконання польотів у бойових або екстремальних умовах. У розділі особових справ українських офіцерів, де фіксується участь у бойових діях, записи зазвичай відсутні. У нього ж — на трьох аркушах, як то кажуть, «дрібним шрифтом». Льотчиків такого класу в Збройних Силах України сьогодні можна перелічити поіменно, а їхній досвід є безцінним для передачі наступним поколінням авіаторів.

Сергій СИЗОНЕНКО
Фото автора та з архіву Ігоря Шендригіна.

Київський деревообробний завод

Придбай продукцію Київського деревообробного заводу та відкрий для себе широкі можливості комфорту — в робочому кабінеті, офісі, власній квартирі!..

Олександр Атаманюк — директор ДП МО України «Київський деревообробний завод»:

«Якісні меблі нашого підприємства допоможуть Вам відновити духовну та фізичну рівновагу, набратися сил та наснаги для продуктивної роботи»...

НАПРЯМ РОБОТИ

Виробництво:

- пиломатеріали (бруски, дошка, вагонка);
- корпусні меблі (шафи, шафи-купе, офісні меблі, столи, тумби);
- столярна продукція (двері, дверні полотна, вікна);
- металоконструкції для житлових будинків (огорожа, решітки і т.д.).

НАДАННЯ ПОСЛУГ

- перевезення автотранспортом різноманітних вантажів
- Результатом тривалої співпраці Київського деревообробного заводу та Київського механічного заводу стало відкриття механічного цеху, де нині виготовляються різні металоконструкції на замовлення.

Київський деревообробний завод — державне підприємство Міністерства оборони України. Засноване 17 квітня 1950 року.

Підприємство має розвинуту структуру виробничих ділянок, допоміжних підрозділів і здійснює виробництво пиломатеріалів, корпусних меблі, дверей, металоконструкцій.

**08298, Україна, Київська обл., с.Коцюбинське,
вул. Пономарьова, 17 тел.: (044) 424-67-64
тел./факс: (044) 424-81-54, email: KDOZ@bigmir.net**

СВЕШНІКОВ Ярослав
11 років, м. Шепетівка
«Збройні Сили України
«оплот миру»»

НАЗАРУК Іван,
16 років, м. Володимир-
Волинський
«Кордон під захистом»

«Як я захищатиму Батьківщину»

ПОКАЛЬЧУК Олександр
16 років, м. Володимир-
Волинський
«Мирне небо»

Відповідно до Указу Президента України від 25 жовтня 2002 року № 948/2002 «Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді» триває II Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка.

У конкурсі беруть участь учні 1–11(12) класів інтернатських закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, Київського військового ліцею імені Івана Богуна та ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою.

Сьогодні на шпальтах часопису ми друкуємо роботи, які вже надійшли на адресу організаторів конкурсу під час проведення першого етапу Всеукраїнського конкурсу дитячого малюнка. Щодо другого, заключного етапу, то за рішенням Міністра оборони України він має відбутися напередодні дня Святого Миколая – 17–18 грудня в Центральному будинку офіцерів Збройних Сил України.

СУХОВІЙ Олександр
14 років, м. Суми
«На варті миру,
щастя і свободи»

ГУДАЧОК Тетяна
12 років, смт. Чинадієво,
Закарпатської області
«Постановка бойового
завдання»

КОСТЮК Артем
14 років, м. Бердичів
«Мужнім, відважним
десантником буду, щоб
в Україні був спокій і мир»

ТЯН Владлен
17 років, м. Тульчин,
Вінницька область
«Як я захищатиму
Батьківщину»

БАОВКА Івана
13 років, м. Правдинськ
«Авіація – потужний
захисник кордонів»

«Про хоробрих і сміливих людей я читав багато книг, дивився кінофільмів. Мені завжди хотілося зустріти таких людей в житті. Це – солдати і офіцери Збройних Сил України. Людина, яка по-справжньому любить свою Батьківщину, дбає про її безпеку, в будь-яку хвилину здатна стати на її захист, служить їй, працює у військовій частині. Хотів би зустрітися з Міністром оборони України – Юрієм Івановичем Єхануровим.

Коли я виросту, обов'язково стану військовим. Це професія, яка завжди потрібна рідній Україні. Модернізована, високопрофесійна армія – надійний захист Батьківщини. Я вірю, що наша армія стане однією з найкращих у світі».

*СВЕШНИКОВ Ярослав,
11 років, м. Шепетівка*

МИРОНЕНКО Вадим
15 років, с. Хоружівка
«За Батьківщину»

МУШТИН Людмила
12 років, м. Шепетівка
«На варті рідної Землі»

КОСТЕНКО Максим
15 років, м. Ковель
«Під синьо-жовтим стягом»

Полковник Віталій АГЕЄВ

Народився 26 лютого 1968 року в м. Бійськ Алтайського краю. По закінченню Київського Суворівського військового училища — курсант Харківського гвардійського вищого танкового командного училища. Проходив службу на командних та штабних посадах.

З 1995 по 1997 рік — слухач Академії Збройних Сил України. Згодом — старший офіцер управління штабу командування Сухопутних військ ЗС України.

З 1998 року — начальник відділу присвоєння військових звань та нагороджень Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України.

Одружений. Батько трьох дітей.

Віталій АГЕЄВ: «Створення власної системи нагород стало вагомим кроком у розвитку української державності»

Мужність і самовідданість, виявлені під час виконання військового обов'язку, особистий вагомий внесок у зміцнення обороноздатності Української держави... Саме такі критерії беруться до уваги при вирішенні питання щодо нагородження заохочувальними відзнаками Міністерства оборони України.

Про зародження та розвиток нагородної справи в Україні та в оборонному відомстві зокрема йдеться в інтерв'ю, яке напередодні Дня Збройних Сил дав нашому часопису начальник відділу присвоєння військових звань та нагороджень Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України полковник Віталій АГЕЄВ.

— Шлях України до власних нагород був довгим і часом трагічним. Перші нагороди з'явилися в період визвольних подій 1917–1921 років і стали своєрідними символами сподівань та прагнень учасників національно-визвольного руху. Рішучими були кроки Павла Скоропадського, Директорії УНР, Західно-Української Народної Республіки щодо заснування власних нагород (приміром, орденів князя Ярослава Мудрого, Визволення та ін.). Однак внаслідок фатального перебігу подій більшість задумів так і не було реалізовано. Але вже той факт, що Україна прагнула мати власні нагороди, свідчить про розуміння на державному рівні значення нагородної справи для утворення й розбудови державності.

Спроби створити національну систему нагород за доби Української Народної Республіки реалізувалися значною мірою за межами України. Саме в 20–30-х роках ХХ століття було започатковано орденські знаки й медалі, якими в діаспорі вшановувалися учасники визвольних змагань.

— **А як розвивалася нагородна справа в Україні за радянських часів?**

— В радянській Україні процес розпочався із заснування в березні 1921 року ордена Трудового Червоного Прапора Української Соціалістичної Радянської Республіки. Та за вказівкою центральної влади СРСР у 1933 році нагородження ним припинилося. Спроба встано-

вити в 1967 році власні українські нагороди (два ордени і дві медалі) не мали успіху через негативну позицію союзних ідеологічних інстанцій.

Втім у 20-х роках у радянській Україні почала формуватися система почесних звань, якими відзначалися громадяни за високу професійну майстерність та вагомі трудові досягнення. В умовах, коли в СРСР нагороджували виключно загальносоюзними орденами і медалями, почесні звання залишалися чи не єдиною ознакою «нагородного суверенітету» радянської України. На кінець 80-х років в Українській СРСР існувало 29 почесних звань. Вони є чинними у нагородній системі й незалежної України.

— Чи стало це підґрунтям для встановлення нагород у незалежній Україні?

— Безперечно, безперервність процесу нагородотворення, який тривав у діаспорі та на території радянської України, підготувала встановлення власних нагород незалежної держави.

А головне — для молодого держави, яка обрала демократичний шлях розвитку, створення власної системи нагород стало вагомим кроком у розвитку української державності.

Так, 13 лютого 1992 року поправкою до Конституції УРСР 1978 року було надано Президенту України встановлювати президентські відзнаки і нагороджувати ними як державними нагородами. Нова Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року, закріпила повноваження Президента нагороджувати державними нагородами України, встановлювати президентські відзнаки і нагороджувати ними.

— Чи можна стверджувати, що сьогодні в Україні чітко діє цілісна система нагородження?

— Так, на цей час в Україні створена достатньо налагоджена система нагородження, яка регламентується Законом України «Про державні нагороди України», низкою Указів Президента України а також статутами і положеннями про державні нагороди України.

Значну частину нагородної системи держави становлять відомчі нагородні системи центральних

органів виконавчої влади. Відомчі заохочувальні відзнаки є невід'ємним атрибутом більшості міністерств та відомств. Право на їх заснування надає Указ Президента України від 18 листопада 1996 року № 1094 «Про відомчі заохочувальні відзнаки». Відповідно до Примірного положення про відомчі заохочувальні відзнаки, затвердженого Указом Президента України від 13 лютого 1997 року № 134 вони заснуються після експертизи і позитивного висновку Комісії державних нагород та геральдики при Президенті України і можуть мати вигляд медалей, нагрудних знаків, значків, грамот, вітальних листів. При цьому відомчі заохочувальні відзнаки не повинні відтворювати державні нагороди України.

— Коли і з чого власне почалася історія нагородної системи Міністерства оборони України?

— Поза всяким сумнівом, саме Міністерство оборони відчувало на початку 1990-х років найбільшу потребу в заснуванні як державних, так і відомчих нагород. Це було пов'язано, зокрема, з участю військовослужбовців у миротворчих операціях. Тому ще у 1992 році під час роботи комісії Президії

Перші кавалери відзнаки Міністерства оборони України «Ветеран військової служби»

Генерал-полковник
РУДКОВСЬКИЙ Дмитро
Олександрович
Генерал-лейтенант
СИТНИК Володимир Степанович
Генерал-майор
КОЗИРЬ Петро Григорович

Протягом 12 останніх років відзнаками Міністерства оборони було нагороджено близько 300 тисяч військовослужбовців та працівників Збройних Сил України.

Верховної Ради України у питаннях заснування державних нагород України Міністерством оборони, з-поміж іншого, було запропоновано заснувати орден «Військової доблесті і честі» та медаль «За військову службу», нагородження якими здійснював би Міністр оборони. Також було висловлено прохання дозволити Міністерству оборони України заснувати свої відомчі нагороди.

Проте лише влітку 1996 року в Міністерстві оборони було розроблено систему власних нагород та виготовлено ескізи відзнак. За конкретні заслуги військовослужбовці мали отримувати орден «Доблесть і честь» та медаль «За

військову службу Україні», за вислугу 10, 15 і 20 років — медаль «За бездоганну службу» трьох ступенів, а понад 20 років — медаль «Ветеран військової служби».

Але при цьому найбільшою проблемою залишалась відсутність нормативно-правової бази для заснування цих нагород. Відповідно до чинного на той час законодавства Міністру оборони таке право не належало. Отже, залишався єдино можливий шлях — звернутися до Президента. Рішення глави держави було неочікуваним — Президенту так сподобалися медалі «За військову службу Україні» та «За бездоганну службу», що він виявив бажання засну-

Беручи до уваги досвід інших силових структур України, не виключено, що до деяких відомчих відзнак буде введено матеріальне заохочення.

вати їх як відзнаки Президента України.

Так чи інакше, ініціатива Міністерства оборони України дала поштовх для вирішення питання про відомчі нагороди взагалі. Як вже зазначалося вище, 18 листопада 1996 року був підписаний Указ Президента України №1094, яким міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади було надано право встановлювати відомчі заохочувальні відзнаки.

Це дало змогу Міністру оборони підписати 2 грудня 1996 року наказ №370 «Про заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України», яким були затверджені положення про заохочувальні відзнаки взагалі та окремо положення про відзнаки «Доблесть і честь», «Ветеран військової служби», пам'ятний знак «5 років Збройним Силам України», а також їх описи.

Важливим кроком можна вважати встановлення наказом Міністра оборони України від 3 вересня 1999 року № 270 відзнак «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя».

Відповідне положення визначає їх як особливу ступінь відзначення Міністром оборони офіцерів, генералів і адміралів, а також інших осіб, які мають відповідні заслуги перед Збройними Силами України.

Для відзначення 10-ї та 15-ї річниці Збройних Сил України були встановлені відзнаки Міністерства оборони — медалі «10 років Збройним Силам України» (наказ Міністра оборони України від 4 вересня 2001 року № 310) та «15 років Збройним Силам України» (наказ Міністра оборони України від 6 квітня 2006 року № 174).

Для вшанування військовослужбовців, які беруть участь у миротворчих операціях, наказом Міністра оборони України від 20 травня 2003 року № 143 встановлено пам'ятний нагрудний знак «Воїн-миротворець», а наказом від 13 вересня 2003 року № 292 — медаль «За миротворчу діяльність».

У 2002 році постало питання про встановлення відомчих заохочувальних відзнак за вислугу років. Безпосереднім поштовхом послу-

жив Указ Президента України від 21 лютого 2002 року №157 «Про додаткові заходи щодо посилення турботи про захисників Вітчизни, їх правового і соціального захисту, поліпшення військово-патріотичного виховання молоді». Відповідно до п.2 цього Указу Міністерству оборони та іншим «силовим» відомствам приписувалося подати Комісії державних нагород та геральдики пропозиції щодо встановлення заохочувальних відзнак для нагородження військовослужбовців за вислугу 10, 15 та 20 календарних років. Таким чином, у Міністерстві оборони України було засновано медаль «За сумлінну службу» I, II і III ступенів.

Паралельно з розробкою та погодженням проекту медалі «За сумлінну службу» у 2002 році Головне управління кадрової політики Міністерства оборони України та Воєнно-геральдична служба почали активну роботу з розширення системи заохочувальних відзнак. Було розроблено проекти відзнаки «Знак пошани», медалей «За зразкову службу», «За особисті досягнення», «За сприяння Збройним Силам України». Відзнаку «Знак пошани» було встановлено наказом Міністра оборони України від 20 травня 2003 року №142. У загальній ієрархії відзнак вона стала другою за значенням після відзнаки «Доблесть і честь», яка до того ж на-

дає офіцерам Збройних Сил України право вступу в Національну академію оборони України поза конкурсом.

— Чи проводиться сьогодні робота з удосконалення нагородної системи Міністерства оборони України?

— Так, на виконання завдань Концепції кадрової політики в Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністра оборони України від 27 листопада 2007 року, стосовно удосконалення механізмів матеріального та морального стимулювання діяльності військовослужбовців Збройних Сил України Департаментом кадрової політики Міністерства оборони протягом 2008 року була проведена робота щодо запровадження двох нових відзнак Міністерства оборони — нагрудних знаків «За зміцнення обороноздатності» та «За розвиток військового співробітництва». Відтак у травні 2008 року зазначені нагороди були запроваджені відповідними наказами Міністра оборони (від 21 травня 2008 року № 219 та від 21 травня 2008 року № 218).

Останніми роками утвердилася практика виїзду наших працівників разом з Міністром оборони безпосередньо на місця подій для проведення церемонії нагородження. Так, ми зустрічали наших військовослужбовців, що поверталися з Іраку після виконання миротворчої місії, в аеропорту Бориспіль, і вручення нагород відбувалося прямо на злітній смузі. Або виїжджали до Західної України після проведення військовослужбовцями робіт з ліквідації наслідків повені. Все це свідчить про те, що нагородна система значно наблизилася до військ, і люди розуміють, що їх служба, їх робота на видноті.

— А з яких матеріалів виготовляються українські військові відзнаки?

— Переважно з бронзи, латуні та томпаку. З матеріальної точки зору відзнака «Доблесть і честь» є однією з дорогих нагород, при її виготовленні застосовуються гарячі емалі.

— Хто стояв у витоків формування заохочувальної системи Міністерства оборони України?

— Створенню нагородної системи сприяла кропітка та сумлінна праця багатьох офіцерів та працівників центрального кадрового ор-

гану Міністерства оборони України. Серед них — генерал-майори запасу О. Щикотівський та С. Николаєнко, полковники запасу В. Іванов, М. Курячий, полковники О. Шурупов, В. Бочковський та В. Огородников. А над оригінальним та сучасним зовнішнім виглядом існуючих відзнак, як і в попередні роки, працюють начальник відділу військової символіки та геральдики Збройних Сил України полковник запасу О. Муравйов та художник-дизайнер Л. Матяш.

На сучасному етапі значний внесок у розвиток та удосконалення системи нагород Збройних Сил України роблять заступник Міністра оборони України В. Діброва, директор Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України А. Медвідь та його заступник полковник запасу В. Колесник.

Протягом 1996–2008 років відзнаками Міністерства оборони було нагороджено близько 300 000 осіб. Крім цього, за поданням Міністерства оборони 560 військовослужбовців і працівників Збройних Сил України нагороджено державними нагородами України, 108 — відзнаками Кабінету Міністрів України.

— Які пільги та привілеї надаються нагородженим у Зброй-

Відзнака «Доблесть і честь» надає офіцерам право вступу в Національну академію оборони України поза конкурсом.

них Силах України? В армії США, приміром, медаль Пошани надає низку привілеїв її власникові: кожен військовослужбовець збройних сил США, незалежно від військового звання або посади, включаючи навіть Президента США, який не має відповідної нагороди, повинен першим привітати військовослужбовця — кавалера цієї нагороди. До того ж їх система нагород передбачає матеріальну складову — виплату премій та добавок до пенсій.

— На превеликий жаль, на сьогоднішній день жодна нагорода у Збройних Силах України матеріально не підтримується. Проте Мі-

Перші кавалери відзнаки Міністерства оборони України «Доблесть і честь»

Генерал-лейтенант
БІЛИЙ Володимир Якович
Генерал-лейтенант
ТЮТЮННИКОВ Віктор Миколайович
Полковник
ДУМЕНКО Микола Петрович
Полковник
ТИЩЕНКО Микола Анатолійович
Підполковник
АНТОНОВ Олексій Юрійович
Підполковник
БАРСУКОВ Сергій Петрович
Майор
ЯГЛОВ Сергій Олександрович

ністром оборони України прийняте відповідне рішення, і ми працюємо над цим питанням. Ймовірно, за прийнятних фінансових умов, у термін 2009–2011 років до деяких нагород, якими нагороджуються військовослужбовці, буде введено матеріальну підтримку. Сума її поки що остаточно не визначена, однак, беручи до уваги досвід інших силових структур, можна припустити суму від двох до п'яти мінімальних посадових окладів командири взводу або від двох до п'яти посадових окладів військовослужбовця служби за контрактом 1-го розряду в залежності від ступеня нагороди та її статусу.

Бесіду вів Володимир КОРОТИЧ

ЗАБУТИЙ ПАРАД ПЕРЕМОГИ

Його 360 років тому провів Богдан Хмельницький, засвідчивши тим самим незнищенність українського духу та ратну славу вітчизняної зброї

Ратні тріумфи наших пращурів з давніх-давен знаменувалися парадом. Втім, окремо в цьому ряду стоїть майже забута істориками подія, яка, власне, й поклала початок сучасним військовим парадом. «Тріумф по виграній відсвяткував, усіх трубачів і сурмачів звівши докупи, з гуком великим», — описував очевидець.

Що ж передувало цьому параду, і в яких умовах святкував гетьман «тріумф» свій і всієї України? 1648 рік. 26 травня переможно завершилася битва під Корсунем. Спершу під Жовтими Водами, а згодом під Корсунем козацьке військо України здобуло блискучі перемоги над збройними силами Речі Посполитої і досягло того, чого домagalось десятиліттями впертої боротьби з колонізаторами україн-

ської землі — розгромило головні сили поляків, визволило величезну територію від Дніпра до Поділля, повернуло втрачені козацькі вольності, усунуло з української «вологости» окупаційні війська і королівську владу. До козацького стану змогли повернутися десятки тисяч «виписиків» з козацького війська.

Після цих перемог козацьке військо зростало щодня, а війна переростала у всенародне повстання.

Перед гетьманом постало непросте завдання: організувати визвольну країну, дати лад новим полкам, дисциплінувати військо, подолати зневіру і посилити духовний потенціал козацтва та впевненість народу у власних силах.

Обдарований полководець, Богдан Хмельницький розумів, що військова міць Речі Посполитої як однієї з найсильніших держав тогочасної Європи ще далеко не зломлена перемогою під Жовтими Водами і Корсунем, тож передбачав тривалу визвольну війну і усвідомлював необхідність у цій боротьбі надійних союзників. А тут, буквально через кілька днів після перемоги під Корсунем, козацькою розвідкою був затриманий московський посол Г. Климов з листом князя Н. Трубецького до польського сенатора А. Киселя з повідомленням про готовність московського війська виступити проти кримських татар — союзників козацького війська. Це надзвичайно стурбувало Хмельницького, бо свідчило про реальну зміну у стратегічній військово-політичній ситуації, перспективу війни на два, а то й на три фронти і реальну загрозу втратити єдиного союзника в напруженій боротьбі за визволення. Тож продемонструвати українському суспільству і навколишньому світу міцність і надійність українсько-татарського військового союзу стало вкрай необхідним.

Розв'язати посталі військово-політичні і морально-психологічні питання найкращим чином могла

Могутнім «Слава!» і «Алла!» зустрічали воїни своїх полководців. Злітали у повітря шапки, палили мушкети, вітер надимав над сотнями полкові бойові корогви і прапори.

Під бойовими знаменами на вороних конях на площу урочисто вїхали гетьман України Богдан Хмельницький з полковниками Максимом Кривоносом, Іваном Богуном, Мартином Пушкарем, Матвієм Гладким і Федором Вешняком. Плече в плече з гетьманом скакали на баских конях кримський хан Іслам-Гірей III з беями. Могутнім «Слава!» і «Алла!» зустрічали воїни своїх полководців. У повітря злітали шапки, палили мушкети, вітер надимав над сотнями полкові бойові корогви і значки.

Під салюти петард, сурми і литаври гетьман і хан обїхали війська. Завершивши обїзд, звернулися до військ з промовами. Тексти цих промов згубилися у віках, але сказані на параді слова Хмельницького, що «козацька і татарська сили є непереможні», з глибини віків дійшли до нас.

Після завершення промов і гарматного салюту на честь гетьмана і хана козацько-татарське військо, сотня за сотнею, пройшло маршем повз полководців і рушило в свої табори. Там, у козацькому і татарському станах, відбувся банкет на честь переможців. Завершив парад перемоги союзного війська над військом Речі Посполитої вечірній гучний салют з козацьких гармат.

У той день тріумфу радість перемоги святкувало не лише військо, а й вся Біла Церква. Звістка про перебувалі урочистості рознеслася по всій Україні і дісталася Польщі. За свідченням литовського князя Альбрехта Радзивіла, після параду у Білій Церкві «Річ Посполита ледве дихала від страху». Парад перемоги здійснив морально-психологічний перелом у суспільстві: у Польщі викликав паніку, в Україні — підняв віру у власні сили у всіх верствах українського народу, пробудив національний дух, який став перетворювати в селах і на хуторах звичайних «посполитих» у національно-свідомих козаків.

Парад перемоги козацько-татарської армії у Білій Церкві з успіхом

виконав завдання і справдив надії Богдана Хмельницького. Він скріпив бойовий українсько-татарський союз, який став основою успішної військової кампанії 1648–1652 років. Після такої демонстрації сили і єдності українсько-татарського війська московський цар не наважився посилати князя Трубецького на Крим, а це означало безпеку східних кордонів козацької держави.

Богдан Хмельницький був досвідченим психологом і використовував військові паради для підняття бойового і морально-психологічного духу та зміцнення бойового союзу козацько-татарського війська.

...Промайнули віки. Українська козацька держава втратила незалежність, і українські військові традиції спершу відійшли на другий план, з тим стали замовчуватися, а згодом і зовсім заперечуватися. Парадами по українській землі вже стали ходити чужоземні війська із зовсім іншими завданнями — демонструвати «упокорення» українців...

Сьогодні, після відродження незалежності і національного війська, ми відроджуємо і українські військові традиції. В їх числі і військові паради. Історія українського війська і національно-визвольної боротьби багата на визначні події. В ряду найвизначніших — парад перемоги 1648 року, який був і назавжди залишиться символом незнищенності українського духу та ратної слави української зброї.

Пора, вже давно пора виділити цю визначну військову подію окремою червоною датою нашої історії, а у Білій Церкві увічнити її меморіалом військової слави, де б щорічно молоді нащадки козаків складали військову присягу на вірність своєму народу. Цей меморіал, як і 360 років тому, надихав би український і кримськотатарський народи на розвиток і зміцнення нашої незалежної держави, за яку наші далекі предки не жаліли власного життя.

Мирослав МАМЧАК.

організація параду перемоги, про що гетьман домовився з кримським ханом.

Корсунь був спалений поляками ще напередодні битви. Тож вранці наступного після здобутої перемоги дня, захоронивши полеглих у бою, Богдан Хмельницький з двадцятитисячним військом вирушив до Білої Церкви, куди прибув 30 травня. У понеділок, 1 червня, до Білої Церкви прибув і кримський хан Іслам-Гірей III з усім татарським військом. В степу за містом, де він розташувався, його урочисто зустрів Тутай-бей, а у центрі міста — сам Богдан Хмельницький.

2 червня 1648 року. Вівторок. Зі сходом сонця до Білої Церкви потягнувся піший та кінний люд. Збиралися біля церкви на центральному майдані міста, яке було своєрідною границею «волості». Під барабани й сурми до міста входили і шикувалися на просторому майдані козацькі сотні і кінні чамбули татарської кінноти. Вперше на загальний огляд була виставлена козацька «армата»: легка полкова і важка артилерія гетьманського резерву. Окремою групою збоку споглядали на тріумф переможців полонені польські офіцери. О 9-й годині ранку чотири полки козацької піхоти, гетьманська артилерія і татарська кіннота в парадному строю вишикувалися на майдані. Решту майдану заповнили мешканці Білої Церкви, посланці з Києва та ближніх сіл і міст. Урочисто задзвонили церковні дзвони. Вдарили козацькі довбиші, засурмили сурми і труби.

ДОЗРІЛИЙ ПОСІВ СВОБОДИ

Трагедію під Базаром історики не випадково називають українськими Фермопілами: воїни УНР прийняли тут свій останній бій. І загинувши — перемогли, здобувши моральну перемогу.

87 років тому, 21 листопада 1921-го, в містечку Базар на Житомирщині більшовицькі карателі розстріляли 359 полонених воїнів Української повстанської армії Української Народної Республіки — учасників Другого Зимового походу, які обрали смерть, але не зрадили своїх переконань і не пристали на пропозиції більшовиків.

Якщо бути гранично об'єктивним, то листопадовий рейд 1921-го під командуванням генерал-хорунжого Юрка Тютюнника майже не мав реальних шансів на успіх, бо з військової точки зору він був приречений на поразку. Тисяча патріотів — погано озброєних, без належного одягу, взуття — пішли в холодне й голодне передзим'я для партизанської війни проти більшовиків, які для їх знищення стягнули кілька десятків тисяч червоноармійців. За два тижні від початку рейду вони були розбиті кіннотою Котовського, і з тисячі хоробрих у Польщу прорвалася тільки сотня разом з Тютюнником. Решта загинула в боях або потрапила в полон. Багато хто з учасників листопадового рейду не мали ніякої зброї, сподіваючись здобути її у ворога, або ж йшли, щоб загинути, якщо так судилося, — на рідній землі, а не на чужині. Загинути в бою козацькою смертю. Чимало героїв тому й потрапили в полон, що ні з чого було їм застрелитися.

Базарську трагедію не випадково називають українськими Фермопілами: понад триста воїнів УНР прийняли тут свій останній бій без зброї над ровами майбутніх братських могил — свого останнього притулку в рідній землі — під більшовицькими кулеметами. І перемогли, здобувши моральну перемогу, бо, як у Святому Письмі сказано, «смертю — смерть здолати».

Для того, щоб краще уявити тогочасну ситуацію, варто зробити невеличкий екскурс в історію.

Збройна боротьба за Українську самостійну соборну державу 1917–1921 років добігла трагічного кінця. Восени 1920 року військо Української Народної Республіки під ударами російських більшовиків разом з вимушеними союзниками — поляками відступило до Збруча. У жовтні польські власті уклали перемир'я з Росією, що дало змогу С. Будьонному вдарити по війську УНР. 26 тисяч українських старшин і козаків мусили перейти Збруч і скласти зброю. Вони були інтерновані в таборах, де знемагали від скрути й голоду, мерли від епідемії.

Так сусіди розірвали живе тіло України на шматки: Велику Україну окупувала більшовицька Росія, Волинь та Галичину загарбала Польща, Закарпаття опинилося

під Чехословаччиною, Бессарабія та Північна Буковина відійшла Румунії.

Проте український народ не змирився з окупацією. Ще й у 1921 році на Наддніпрянщині діяли майже 40 тисяч повстанців. Щоб скоординувати їхні дії, уряд Української Народної Республіки в еміграції створив у Львові штаб Української повстанської армії під командуванням генерал-хорунжого Юрка Тютюнника і начальника штабу Юрка Отмарштайна. Серед інтернованих виявилось багато охочих йти у Велику Україну, аби підтримати повстанців.

Другий Зимовий похід почався в листопаді 1921 року. Бессарабська група під проводом генерал-хорунжого Андрія Гулого-Гуленка зазнала поразки неподалік румунського кордону. Подільська група під проводом полковника Палія-Сидорянського пройшла рейдом 1500 км аж під Київ, громлячи російських окупантів, і повернулася за кордон з малими втратами.

Найбільша, Волинська група (800 вояків) під командуванням генерал-хорунжого Юрка Тютюнника 4 листопада перейшла кордон біля Новограда-Волинського, розгромила кілька продзагонів, а награвований ними хліб роздала селянам; 7 листопада зайняла Коростень, визволила 470 в'язнів (здебільшого це були селяни, які не здавали хліба продзагонам), але не втримала місто. Рушила далі на Схід повз Народичі і Чоповичі, повернула на Південь до Радомишля з наміром захопити його. Але під Чайківкою зустрілася з трьохтисячною кавалерійською бригадою Котовського, яка відтоді невідступно супроводжувала повстанців.

Вночі проти 17 листопада 1921 року загін, обтяжений пораненими, переправився через річку Звіздаль біля с. Малі Миньки. Тоді випав глибокий сніг, а річка не замерзла: усі змогли, тому затрималися в селі до полудня. Щойно валка підвід вийшла на поле, як на неї напала кіннота Котовського. У жорстокому бої загинуло близько 250 повстанців. Тільки 120, зі штабом, вдалося прорватися до лісу і пробитися за кордон. 443 вояки потрапили в полон.

Усіх полонених котовці привели в Базар, зачинили в церкві та синагозі. Селяни приносили їм харчі і полотно для перев'язки поране-

Вони, 359 невинно загиблих, об'єднали нас у єдину спільноту своєю духовною силою. Силою, яка висвітлює шлях нації в історії.

них. 84 старшин і козаків конвоювали до Києва під слідство, де згодом розстріляли. 359 вояків на світанку 21 листопада вивели за село і, зачитавши постанову «п'ятірки» (Гаркавий, Лівшиць, Іванов, Котовський, Фріновський), — розстріляли. До речі, постанову було підписано лише 22 листопада, пізніше її скріпили своїми підписами червоні командири Якір, Затонський, Паука. Перед розстрілом Котовський пропонував українським воякам перейти на бік червоних, але вістовий Степан Щербак відповів, що України вони не зрадять.

1990 року конаюча радянська влада не допустила встановлення хреста на могилі героїв, затримала численні автобуси, якими українські патріоти їхали в Базар. Проте вже 1991 року житомирські організації УРП, СНУМу та Руху встановили на могилі хрести і таблицю з іменами всіх 359. У 2000 році коштом Об'єднання колишніх українських вояків і Української Автокефальної Православної Церкви Великобританії на могилі встановлено пам'ятник роботи житомирського скульптора Олександра Бориса.

...Я був на тих урочистостях. День видався холодним. Мороз, вітер, сніг... Думалося про вічне, а в душі бриніли могутні Шевченкові слова: «Нас тут триста, як скло, Товариства лягло». Якесь містична цифра. Триста спартанців, полеглих під Фермопілами тисячі років тому. Триста запорожців, героїчно загиблих під Берестечком... Триста українських юнаків, покинутих командирами на вірну смерть під Крутами... Триста п'ятдесят дев'ять героїв, розстріляних у Базарі...

І з'явилося якесь дивне відчуття зміщення часу, відчуття того, що загиблі мовчки підвелися з могили — невидимі для ока, але зримі для внутрішнього зору, для душі — і їхні тіні, їхні душі між нами, тими, хто приїхав вшанувати їх пам'ять, беззвучно, але по-військовому чітко відгукуються на свої імена, котрі лунають у поминальній молитві.

Саме їхня постійна невидима присутність стала тією силою, яка перетворює юрбу в народ. Вони, незнищенні, об'єднали нас усіх, таких різних, у спільноту своєю духовною силою, яка, як потужна вольгова дуга, висвітлює шлях нації в історії.

Данило КУПІНЯК

**Переростає в поступ
перший крок.**

**Земля, як дзвін,
гуде тривожним гулом.**

**Тут, в Україні, біло
від кісток,**

**Й криваво-чорно тут
від зрад минулих.**

**Вже довгі сотні літ
лежать в імлі**

**Найкращі зерна
з колосків народу.**

**Не люди тут закопані
в землі —**

**Тут дозріва новий
посів свободи.**

«МАЛОРОСИ», «ХОХЛИ», «УКРАЇНЦІ»...

або Чи не виглядаємо ми інколи розрізненим натовпом, що вважає себе лише третиною цілого?

Військова преса завжди відстоювала державницькі позиції, завжди беззаперечно залишалася голосом українства, від перших кроків Незалежності до нинішнього дня усвідомлюючи і пропагуючи єдність українського народу і української держави. Одним з яскравих підтверджень такої позиції є ця публікація, яка вперше була надрукована на шпальтах газети «Армія України» 1 грудня 1992 року.

...Так сталося, що рівно за тиждень до річниці референдуму історики-фахівці дали змогу ознайомитися із малесенькою книжечкою, що виринула зі «спецхрана» ледве не вчора. Юрко Тютюнник. «Революційна стихія». У 1918 році Юрко мав можливість бути свідком народження, короткого життя і трагічної загибелі молодого Української Республіки. Саме тоді він особисто брав участь у створенні Збройних Сил України. Йому було цікаво спостерігати, як знайомі солдати, що вчора розмовляли з ним тільки російською і доволі старанно виспівували «боже, царя храни», сьогодні звертаються до нього рідною мовою і не озираються злякано навкруги...

Події розгорталися у Сімферополі. Для того, щоб зібрати окремий полк з українців, запросили на збори вихідців з відповідних областей. Прийшло до семи тисяч воєнків.

— Українці, — звернувся до присутніх Тютюнник, — піднесіть руки!..

Здіймали догори три сотні долонь...

— Малороси, — продовжив Юрко, — підніміть руки!..

Піднялася майже половина...

— Хохли, — кинув у натовп, — підіймайте руки!..

Піднесли ті, хто до цього не відважився.

— А тепер малороси, хохли, українці! Підніміть руки усі разом! —

востаннє промовив майбутній кошовий отаман...

Піднявся ліс рук. Одиниці лише залишилися незворушними. Але їх не варто було і лічити серед загалу...

Сьогодні, коли ми прагнемо дістатися врешті-решт справжньої незалежності, бажаємо гордо поглядати навкруги, називаючи себе громадянами України, варто було б замислитись: чи не виглядаємо інколи тим сірим розрізненим натовпом, що сам себе вважав, у кращому випадку, лише третиною цілого?

«Соромно дивитися на деякі позиції тих чи інших політичних сил, прикро, що деякі, хто відносить себе до українського політикуму, залишаються малоросами або хохлами»

*Президент України – Верховний
Головнокомандувач
Збройних Сил України
Віктор ЮЛЦЕНКО*

Рік тому, віддаючи голоси, ми явили цілому світові таку єдність, що одразу стала кісткою поперек горлянки багатьом прибічникам колишньої імперії. Але потім, наче злякавшись власної сміливості, розбіглися по хатах і хатинках маленьких і великих партій, партійок і партеняток...

Під час одного з недавніх відряджень підійшов офіцер мого віку, на

плечах — такі ж майорські зірки. «Ось ви, — каже, — журналіст. Ходите, їздите, багатьох бачили, багато почули...» І раптом випадковий співрозмовник перейшов без попередження на «ти»: «Скажи, майор, майорові. Кому сьогодні можна вірити?»

Я досі так і живу із цим запитанням у душі. І кожного дня шукаю на нього відповідь. Так само, як і той майор, котрий, спитавши, не став очікувати на відповідь. Просто — спитав, повернувся через ліве плече і пішов із своїми думками.

Скільки їх, відвертих і чесних, знайомих і незнайомих майорів «передпенсійного» віку не загубили у своїх серцях любов до України, незважаючи на те, що їх інтереси продають гуртом чи у роздріб то житлові комісії, то хабарники-командири, то новоявлені і дуже демократичні «отамани», вважаючи, що козирна карта у них в кишені?

А в цей час на очі лізуть газетні повідомлення: 270 років назад гетьман України Павло Полуботок передав англійцям на збереження золото. Дуже, знаєте, багато золота. Страшенно велика купа.

По 300 000 доларів кожному!

Так ось яка буде на це моя думка. Дійсно, у 1724 році, намагаючись врятувати золотий запас, везли українські козаки його на возах до далекого Лондона. Але, я впевнений, для нас, нащадків і спадкоємців, не дуже й важливо, чи прийняли колись англійці золото Полуботка, чи повернуть, коли щось там і було.

Бо головна спадщина, котру залишив нам гетьман, — його щира любов до України. Його думка не про власну шкіру, а про нас, тих, заради кого він замислив колись щось зберегти.

Нам потрібно замислитися про майбутнє. І тими самими руками, що рік тому кидали до скриньок папірці, взятися до роботи. Зупинити хабарників і лиходіїв. Вичистити із армії весь бруд, який вже ніяк не можливо вважати спадщиною армії колишньої. Бо це вже «наше».

Я знаю, що сьогодні відповів би тому майорові. Треба вірити і довіряти власній совісті! За неї, панове офіцери, можна в цей день і випити.

Ваше здоров'я!

Микола ГУЦУЛЯК

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПО-РАДЯНСЬКИ

або Чому республіканський наркомат оборони УРСР мав статус англійської королеви, а його керманіч генерал Герасименко потрапив у немилість «великого кормчого»

З початку війни проти фашизму радянський уряд активно апелював до патріотичних почуттів українців, нагадуючи про боротьбу їх славетних предків з іноземними загарбниками. Вже 6 липня 1941 року у «Зверненні Українського уряду і партії до українського народу» зазначалося, що «німецьких псів-рицарів рубали мечі воїнів Данила Галицького, рубали їх і шаблі козаків Богдана Хмельницького...».

У зверненні представників всеукраїнського мітингу до українського народу 26 листопада 1941 року пролунало, що «свободолюбиві українці, потомки славетних борців за рідний край — Данили Галицького і Сагайдачного, Богдана Хмельницького і Богуна, Тараса Шевченка та Івана Франка, Боженка, Миколи Щорса — ніколи не будуть рабами німців».

У 1943 році українська тема в радянській пропаганді переросла в справжню політико-пропагандистську кампанію. Викликано це було, перш за все, необхідністю враховувати піднесення української самосвідомості, що відбулося в Україні за часів війни.

Головні причини цього процесу в різних регіонах республіки мали свої особливості. Якщо в західних областях найбільшої наснаги надавав національний рух під проводом ОУН, УПА, то на сході України (де вплив ОУН був значно меншим) зростання самосвідомості українців спричинилося расистською політикою фашизму.

Роздмухуючи український патріотизм, керівництво СРСР, з одного боку, прагнуло посилити бойовий дух кількох мільйонів українців, мобілізованих до Червоної армії, а з іншого — намагалось, перехоплюючи ініціативу, нейтралізувати вплив самостійницьких ідей ОУН,

УПА на населення, особливо в Східній Україні.

Одним із практичних проявів цього стало запровадження ордену Богдана Хмельницького. Головним ініціатором заходу став лідер українських комуністів Микита Хрущов. 31 серпня 1943 року він передав Сталіну по ВЧ із звільненого Харкова телеграму з пропозицією: «У зв'язку із визволенням України, що розпочалося, мені здається зараз доцільним заснувати військовий орден Богдана Хмельницького... Звістка про заснування такого ордену викличе піднесення серед воїнів Червоної армії, особливо серед української її частини. З особливим захопленням і піднесенням буде сприйняте повідомлення про заснування ордену Богдана Хмельницького серед українського народу, серед української інтелігенції...».

Тож Постановою Президії Верховної Ради СРСР від 10 жовтня 1943 року було запроваджено орден Богдана Хмельницького трьох ступенів для нагородження військовиків і партизанів, що виявили «особливу рішучість і вміння в операціях по розгрому ворога, високий патріотизм, мужність і самовіддачу у боротьбі за визволення радянської землі від німецьких загарбників». А вже 26 жовтня командувач 12-ї армії росіянин генерал-

майор А.І. Данилов і два українці — підполковник І.Н. Каплун та майор Б.В. Тарасенко, що відзначилися у битві за Дніпро, стали першими кавалерами нового ордену.

У газеті «Правда» 28 січня 1944 року було надруковано інформаційне повідомлення про черговий Пленум ЦК ВКП(б), який розглянув пропозиції Раднаркому СРСР «Про розширення прав союзних республік у галузі оборони та зовнішніх відносин» та схвалив їх для внесення на наступну сесію Верховної Ради Союзу РСР. Сам пленум був досить неординарною подією, адже це був єдиний пленум ЦК ВКП(б), скликаний за роки війни. З'їзди партії, як відомо, з 1939 до 1952 року взагалі не скликалися.

1 лютого 1944 року відбулася X сесія Верховної Ради СРСР 1-го скликання. На порядку денному — питання про перетворення Народного Комісаріату Оборони і Народного Комісаріату Закордонних справ із загальносоюзних у союзно-республіканські народні комісаріати. Верховна Рада одногосно затверджує Закон «Про створення військових формувань союзних республік і перетворення в зв'язку з цим Народного Комісаріату Оборони із загальносоюзного в союзно-республіканський Народний Комісаріат».

На Х сесії Верховної Ради СРСР від Української РСР виступили депутати О.О. Богомолець, М.С. Гречуха, І.С. Грушецький. Звичайно, всі вони підтримали проекти законів, зазначивши, що «надання союзним республікам права формування своїх військових з'єднань ще більше зміцнить радянський патріотизм народів цих республік і посилить оборонну міць нашого великого Радянського Союзу...».

У цей період Україна посідала особливе місце у сталінській національній політиці. Протягом усього 1944 року в Західній Україні палахкотіла пожежа партизанської війни, яка незважаючи на застосування там великих військових контингентів не тільки не згасала, а й ще більше роздмухувалася. Отже, поправки 1944 року мали стати певним протипожежним заходом і були більшою мірою задумані як поступка національним почуттям у радянських республіках, особливо в Україні.

Відповідно до законів, прийнятих Х сесією Верховної Ради СРСР, 6 сесія Верховної Ради Української РСР у березні 1944 року розглянула питання про утворення союзно-республіканського Наркомату закордонних справ і союзно-республіканського Наркомату оборони. Сесією були внесені відповідні доповнення до Конституції УРСР. У газеті «Радянська Україна» 7 березня 1944 року був опублікований «Закон про утворення союзно-республіканського Наркомату Оборони УРСР». Незабаром, 11 березня 1944 року Президією Верховної Ради УРСР був прийнятий Указ «Про призначення Народним Комісаром Оборони УРСР генерал-лейтенанта Герасименка В.П.».

Після призначення на посаду наркома оборони УРСР генерал-лейтенант Василь Герасименко розробив структуру майбутнього НКО, яка була викладена у постанові РНК УРСР «Про формування апарату народного комісаріату оборони УРСР». Структура українського наркомату у разі її втілення у життя мала дати Україні повнокровні збройні сили з усіма основними родами та видами військ. Крім наркома оборони та його канцелярії, в цю структуру входили: Генеральний штаб Червоної армії УРСР з начальником та трьома його заступниками, вісьмома уп-

Генерал-лейтенант Герасименко Василь Пилипович. Народився 11(24) квітня 1900 р., в с. Велика Бурімка Черкаської обл. В Радянській армії з 1918 р. В 1931 р. закінчив Військову академію ім. М.В. Фрунзе. Під час Великої Вітчизняної війни командував арміями, зокрема 28-ю, яка брала участь у визволенні України, військами Сталінградського, Харківського, Київського військових округів. З березня 1944 р. по жовтень 1945 р. — Нарком Оборони УРСР. З 1945 р. — заступник командувача військами ПрибВО.

Герасименко — Сталіну: «Таке становище не може продовжуватися нерегламентованим з Вашого боку, оскільки може виникнути конфлікт між наркомом і округами».

равліннями та вісьмома відділами; командувачі піхотою, протиповітряною обороною, артилерією, авіацією, панцерними силами, кавалерією; начальники військ зв'язку, тилу, інженерних, хімічних військ. Усі — з відповідними штабами, комітетами, управліннями та відділами. Не було забуте в цій структурі й Політуправління Червоної армії УРСР з редакцією, друкарнею, видавництвом, Центральним будинком Червоної армії, а також Управління контррозвідки, Військова Прокуратура, Військовий Трибунал тощо.

Діяльність наркомату оборони регламентувалася Положенням про народні комісаріати оборони в союзних республіках, яке було підготовлено у червні 1944 року Головним управлінням формувань та укомплектувань особового складу Червоної армії СРСР. Відповідно до цього Положення народні комісари союзних республік повинні були керувати роботою обласних, міських та районних військових комісаріатів, здійснювати призов на військову службу військовозобов'язаних запасу, надавати відстрочки та звільнення від військової служби, від призову по мобілізації тощо. Але, як свідчать архівні дані, цю роботу апарат народного комісаріату оборони УРСР організувати не зміг. Серед інших причин цього були зокрема:

неукомплектованість наркомату кадрами, фактичне відсторонення його від керівництва роботою органів місцевого воєнного управління, дублювання функціональних обов'язків воєнного відомства партійними комуністичними органами.

У довідці про мобілізаційну роботу органів місцевого воєнного управління наркомату оборони УРСР, яка була підготовлена у серпні 1944 року воєнним відділом ЦК КП(б)У на ім'я секретаря ЦК КП(б)У Д. Коротченка, наводяться приклади грубого порушення трудової та виробничої дисципліни представниками військкоматів. «За пияцтво, розкрадання, підробку документів, зловживання службовим становищем, хабарі 16 представників райвійськкоматів відсторонені від роботи, частина з них притягнуті до кримінальної відповідальності та віддані під суд військового трибуналу. Приведені факти свідчать про наявність у військкоматах осіб, які, користуючись відсутністю належного контролю за зберіганням військових квитків та документів, використовують їх в своїх злочинних цілях».

Після повідомлення про призначення наркома в газетах на Василя Герасименка посипався справжній шквал листів з найрізноманітніших інстанцій. «Всі цивільні установи, — писав генерал Герасимен-

Керівництво СРСР прагнуло посилити бойовий дух українців, мобілізованих до Червоної армії, та нейтралізувати вплив самостійницьких ідей ОУН-УПА

ко, — вважають, що якщо признано наркома, то, безперечно, сформовано і Народний комісаріат оборони, й звертаються із всякого рода скаргами, претензіями тощо. З тієї ж причини надходять багато листів від фронтівиків, їх родин і інвалідів Вітчизняної війни».

Однак серед різноманітних прав, наданих наркомом оборони союзних республік, не було права керувати військами, що дислокувалися на їхніх теренах. Крім того, вони мали здійснювати своє керівництво через Військові ради округів, тобто стати проміжною ланкою. Отже, розв'язувати численні питання Василь Герасименко міг тільки на території Київського військового округу, командувачем якого він був. Командувачі інших округів (Одеського, Львівського, Харківського) не поспішали з виконанням наказів нового наркома. Надалі напруження у стосунках між наркомом і округами посилювалося ще більше. У своєму листі до Сталіна навесні 1945 року Герасименко зазначав з цього приводу: «Таке становище не може продовжуватися далі нерегламентованим з Вашого боку, оскільки в будь-який момент може виникнути конфлікт про порядок підпорядкованості і предстваникам центру доведеться розбиратися — хто правий, хто винуватий, а справа буде страждати». Відповіді не було. Через деякий час він знову пише Сталіну. Але реальність була такою, що все так і залишилося на папері.

Настирність наркома оборони почала дратувати Сталіна. У липні 1945 року його було звільнено з посади командувача Київського військового округу. Ще за три місяці Герасименко, який офіційно обіймав посаду наркома, був переведений на нижчу посаду, на якій він проходив військову службу до 1953 року, — заступника командувача Прибалтійським військовим округом. У віці 53 років Василя Герасименка відрадили на пенсію.

Справжні республіканські наркомати оборони і військові формування Сталіну були не потрібні. Тож, коли остаточно з'ясувалося питання про вступ України і Білорусії до ООН, розширенню прав союзних республік у галузі оборони було покладено край.

Формально Наркомат оборони УРСР існував до березня 1946 року. Указом Президії Верховної Ради УРСР від 25.03.1946 року його стали називати Військовим міністерством УРСР, а з 1953 року — Міністерством Оборони УРСР. І з такою назвою це урядництво існувало аж до «брежневської Конституції» 1977 року.

Конституція СРСР 1977 року унеможлилювала будь-яку реальну спробу місцевого самоврядування. Її гідним відбитком стала ухвалена 20 квітня 1978 року Конституція Української РСР, де вже не знайшлося місця для Міністерства Оборони в республіканських владних структурах.

Отже, Основний закон зразка 1978 року остаточно скасував формальне право України мати власне військо.

Після розпаду Радянського Союзу і проголошення незалежності Україна успадкувала одне з найпотужніших угруповань військ у Європі, отримала окремі фрагменти військової машини. Але це не були ще збройні сили незалежної держави в повному розумінні цього слова. Пам'ятаючи негативний досвід 1944 року — відсутність правових актів щодо республіканського Наркомату оборони Української РСР та підпорядкування йому військ тоді існуючих військових округів Української РСР, Верховна Рада України 24 серпня 1991 року ухвалила рішення про взяття під свою юрисдикцію всіх розташованих на українській території військових формувань та створення одного з ключових відомств — Міністерства оборони України.

Микола ДОРОХОВ, Олександр ЩЕРБІНІН

STELLA

Класичний діловий костюм

«STELLA» — це поєднання кращих традицій майстерного пошиття і сучасних технологій разом із ретельним відбором тканин та багатоступеневим контролем, які дозволяють створювати унікальну продукцію, виготовлену професіоналами для тих, хто цінує справжню якість і стиль.

м. Кіровоград:

вул. Карла-Маркса, 10а
тел.: (0522) 361-055.

м. Дніпропетровськ:

просп. Карла Маркса, 66а
тел.: (056) 370-43-35;
просп. Кірова, 106
тел.: (056) 374-54-35;
вул. Сучкова, 50.

м. Київ:

ЦУМ, 3-й поверх;
вул. Софіївська, 4
тел.: (044) 278-30-17;
вул. Попудренка, 7а (м. Дарниця)
тел.: (050) 384-22-28.

м. Чернівці:

вул. Кобилянської, 18
тел.: (0372) 523-309.

м. Львів:

вул. Шпитальна, 1
ТЦ Магнус, 5-й поверх
тел.: (0322) 444-492;
вул. Городоцька, 179 3-й поверх
тел.: (0322) 457-646.

Костюми нової колекції від ТМ «STELLA» пропонуються по ціні від **449 грн.**

З питань співпраці звертайтеся за тел.: (067) 411-00-00
e-mail: valentin@stella.net.ua;
e-mail: office@stella.net.ua;
website: www.stella.net.ua

ВІЙСЬКОВІ ЕМБЛЕМИ: еволюція розвитку «спеціальних знаків»

У своєму розвитку військовий однострій пройшов довгий і складний шлях: барвисті вбрання, різні для кожного роду військ, з багатьма яскравими прикрасами в кінці XIX — на початку XX ст. замінили мундири — порівняно прості за конструкцією, з мінімумом декоративних елементів. Це, а також поява нових родів військ та військових спеціальностей, зумовило запровадження емблем, які давали змогу відрізнити сапера від кулеметника, артилериста від зв'язківця. Відтоді емблеми родів військ та служб стали невід'ємним елементом одностроїв збройних сил більшості країн світу.

В українському війську емблеми родів зброї вперше були встановлені 17 грудня 1917 р., коли генеральний секретар військових справ Української Народної Республіки С. Петлюра затвердив тимчасову форму одягу на основі російського похідного обмундирування. Емблеми родів зброї передбачалися такі: для піхоти — схрещені гвинтівки, для кінноти — жовті шаблі, артилерія та інші спеціальні війська мали використовувати такі самі емблеми, які були у Російській армії.

1 квітня 1918 р. наказом по Військовому Міністерству УНР був оголошений опис похідної форми Української армії. На кольорових петлицях френча мали розміщуватися «малюнки зброї»: піхота — схрещені рушниці, кіннота — схрещені шаблі, артилерія — бомба, інженерні війська — «свій інженерний знак».

За часів гетьмана П. Скоропадського існувала розвинена система

кольорів родів зброї, тому емблеми мали бути лише на погонах військовиків інженерних і технічних військ, кінної артилерії, панцирних дивізіонів, а також військових інженерів, лікарів, ветеринарів, фармацевтів.

В армії УНР часів Директорії емблеми родів зброї були передбачені наказом Головної Управи Війська УНР від 24 квітня 1919 р., яким був оголошений опис нової похідної уніформи. На комірці мундира й шинелі мали бути прямокутні петлиці зі «спеціальними знаками» (тобто емблемами). Вперше в історії українського війська була здійснена спроба побудови цілісної системи емблем родів зброї. Емблеми піхоти та кінноти фактично наслідували ще встановлені за часів Центральної Ради; емблеми лікарів, ветеринарів та фармацевтів у загальних рисах повторювали запроваджені за Гетьмана П. Скоропадського. У березні 1920 р. емб-

леми родів військ було перенесено на погони.

А от у збройних силах Західної області Української Народної Республіки (ЗОУНР) взагалі змогли обійтися без емблем родів зброї. Відповідно до опису однострою Галицької Армії, затвердженого 22 квітня 1919 р., роди зброї розрізнялися насамперед кольором «вилотів» (петлиць) на комірці польового мундира й шинелі та підкладок на рукавних знаків за військовими званнями. Систему кольорів родів зброї мали доповнювати так звані «окремішні позначки» на лівому рукаві у вигляді двох літер, наприклад: СП (сапери), ЛК (лікарі), МЗ (музиканти).

Відновлення незалежності України зробило актуальним питання створення форми одягу і знаків розрізнення для її збройних сил. Перші проекти з'явилися вже у кінці 1991 р. Так, 2 листопада 1991 р. львівська газета «Високий замок» опублікувала ескізи уніформи, знаків розрізнення та нагород, автором яких був художник Р. Дуб'як. Емблеми родів військ передбачалося розміщувати на петлицях у формі паралелограма.

Пропозиції щодо нових емблем, що готувалися на початку 1990-х рр., часто-густо обмежувалися механічною заміною символів збройних сил СРСР на державні символи України. Так, зразок загальновійськової емблеми, розроблений на Київському експериментальному заводі «Динамо», відрізнявся від радянського аналога лише тим, що п'ятикутна зірка поступилася місцем тризубу.

Зрештою, 4 грудня 1993 р. Міністр оборони України генерал армії України В. Радецький затвердив

зразки малюнків одинадцятьох емблем за родами військ. Автором малюнків, а також виготовлювачем моделей та дослідних зразків емблем був О. Мнишенко. Саме йому належала ідея використання уніфікованої основи для емблем у вигляді вінка зі стилізованих листків калини. Він також зробив спробу максимально відійти від радянського досвіду, проте це не завжди було вдаю. Наприклад, на емблемі авіації пропелер з крилами замінив сучасний бойовий літак. Однак авіація складається з різних родів, а запропонована емблема відображала лише один з них. Крім того, техніка рано чи пізно застаріває, відтак згодом виникла б потреба в розробці нової емблеми. Так чи інакше, розробки О. Мнишенка стали основою для подальшої роботи над емблематикою родів військ і служб ЗС України.

Правила носіння військової форми одягу військовослужбовцями Збройних Сил, затверджені наказом Міністра оборони від 12 червня 1995 р. № 170, передбачали такі емблеми: загальновійськової, ракетних військ та артилерії, танкових військ, військ зв'язку та радіотехнічних військ, Військово-Повітряних Сил, авіації Сил Протиповітряної оборони, аеромобільних військ, інженерних військ, хімічних військ, залізничних військ і служби військових сполучень, автомобільних і дорожніх військ, будівельних військ, військово-топографічної служби, медичної та ветеринарної служби, юридичної служби, військових диригентів та музикантів.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1073, якою були затверджені зразки форми одягу і знаків

В армії УНР часів Директорії на комірі мундира й шинелі мали бути прямокутні петлиці зі «спеціальними знаками» (тобто емблемами).

розрізнення військовиків Збройних Сил та інших військових формувань, перелік емблем родів військ та служб зазнав деяких змін. Було впроваджено емблему Військ Протиповітряної оборони (на вінку ракета та дві блискавки), скасовано емблему будівельних військ. Решта емблем не змінилася, були відкориговані лише назви окремих родів військ та служб.

Спочатку емблеми виготовлялися з алюмінію і були сірого кольору. У малюнках, що додавалися до Правил носіння військової форми одягу військовослужбовцями Збройних Сил України, передбачалися вже емблеми золотого кольору. За описами, що додавалися до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1073, емблеми родів військ та служб могли бути металеві або пластмасові, золотавого чи захисного кольорів. На практиці все звелось до замовлення виключно пластмасових емблем. І без того не надто чіткі, при виготовленні з пластмаси емблеми повністю втрачали «розпізнавальність» і на відстані сприймалися як маленькі золоті «млинці».

Необхідність у перегляді як самої системи емблем родів військ та служб, так і їх зовнішнього вигляду, була очевидною для фахівців Воєнно-геральдичної служби (нині — Відділ військової символіки та геральдики) Генерального штабу ЗС України з самого початку існуван-

ня цього структурного підрозділу. Недоліками системи емблем були визнані копіювання радянського досвіду, коли емблема механізованих військ є одночасно загальновійськовою, відсутність власних емблем у армійської авіації, тилу, радіоелектронної боротьби тощо. Єдина основа емблем — калиновий вінок — заважала чітко розрізняти їх навіть з малої відстані. Тож у квітні 2006 р. начальнику Генерального штабу — Головнокомандувачу ЗС України генерал-полковнику С. Кириченку були подані пропозиції щодо емблем родів військ та служб з порівняльною таблицею малюнків. Пропозиції здобули схвалення, після чого малюнки нових емблем направили на погодження до командувань видів Збройних Сил, структурних підрозділів Міністерства оборони та Генерального штабу. В процесі погодження деякі емблеми доопрацьовувалися з урахуванням побажань відповідних керівників.

Результатом напруженої роботи фахівців відділу військової символіки та геральдики стало затвердження нових емблем родів військ та служб постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1386 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1073». На емблемах нового зразка немає вінків, що дозволяє легко їх розрізняти навіть зі значної відстані. Вінки залишилися тіль-

На емблемах нового зразка немає вінків, що дозволяє легко їх розрізнити навіть зі значної відстані.

ки на емблемі Військової служби правопорядку.

Отже, нові емблеми родів військ та служб мають такий вигляд. Загальновійськову емблему передбачається залишити лише для військовиків почесної варти, частин охорони та обслуговування, а також тих служб, для яких не встановлено окремих емблем (фінансова, квартирно-експлуатаційна і т.ін.). Механізовані війська отримали власну емблему, в якій поєдналися вже звична гренада з палаючим вогнем та схрещені гвинтівки, які були емблемою піхоти Армії УНР у 1917–1920 рр. Емблеми танкових військ, ракетних військ та артилерії, аеромобільних військ, військ зв'язку, юридичної та медичної служб, автомобільних і дорожніх військ, служби військових сполучень, військ радіаційного, хімічного та бактеріологічного захисту, військових диригентів та музикантів у загальних рисах повторюють існуючі, різниця полягає у відсутності вінка. Емблему Військово-Повітряних Сил у вигляді бойового літака у вінку замінила емблема авіації, що буде спільною для авіації Повітряних Сил, армійської та морської авіації. Зазначимо, що пропелер з крилами був емблемою авіації Армії УНР. Замість емблеми Військ Протиповітряної оборони розроблено емблему зенітних ракетних військ Повітряних Сил.

Емблеми інженерних військ та військово-топографічної служби доопрацьовані з урахуванням розробок у сфері символіки, здійснених у відповідних управліннях. Наприклад, поєднання зображень фортеці, якоря, схрещених сокир та гренади використовувалося у неофіційній нарукавній емблемі Управління начальника інженерних військ ЗС України.

Не зазнала жодних змін лише емблема Військової служби правопорядку у Збройних Силах, розроблена Военно-геральдичною службою ще у 2002 р.

Новими є емблеми радіотехнічних військ Повітряних Сил, морської піхоти, частин та підрозділів логістики, частин та підрозділів радіоелектронної боротьби. Головним елементом емблеми радіотехнічних військ є стилізована антена радіолокаційної станції. Емблему морської піхоти побудовано на основі елементів беретного знака військовиків морської піхоти, встановленого у 1993 р. Емблема логістики враховує положення Державної програми розвитку ЗС України на 2006–2011 рр., згідно з якою основу системи логістики (забезпечення) становитимуть об'єднані центри забезпечення озброєнням та військовою технікою, ракетами та боеприпасами, військовим майном і пально-мастильними матеріалами. Відповідно шестірня на емблемі символізує озброєння та військову техніку, ракета — ракети та боеприпаси, ключ — військове майно, вузол польового магістрального трубопроводу — пально-мастильні матеріали. Елементи емблеми РЕБ уособлюють складові радіоелектронної боротьби: радіоелектронне подавлення (меч), радіоелектронний захист (стріли), протидію технічним засобам розвідки (щит).

Встановлення нових емблем дозволило привести символіку родів військ та служб у відповідність до структурних змін, що відбулися у Збройних Силах, забезпечити чітке візуальне розпізнавання військовиків за родами військ (службами), підкреслити спадкоємність традицій української військової символіки.

Перші зразки нових емблем почали використовуватися ще до їх

офіційного встановлення. Відповідно до рішення начальника Генерального штабу — Головнокомандувача ЗС України у жовтні 2007 р. було розпочато експеримент з носіння нових знаків розрізнення, розроблених фахівцями Відділу військової символіки та геральдики (беретний знак, емблеми на комір чи погони, нарукавна нашивка приналежності до ЗС України). Пропозиції щодо проведення експерименту Відділ військової символіки та геральдики підготував спільно з командуванням 101-ї окремої бригади охорони Генерального штабу. До експерименту залучили військовиків бригади, які здійснюють охорону спеціальної зони Міністерства оборони. Їм було видано кілька десятків загальновійськових емблем.

Варто зауважити, що під час роботи над проектом постанови Кабінету Міністрів від 5 грудня 2007 р. № 1386 описи емблем родів військ та служб, складені фахівцями Відділу військової символіки та геральдики, зазнали неправомірного редагування — вилучені розміри емблем, дозволяється виготовляти їх не лише з металу, а й з пластмаси. Тому після підписання постанови було підготовлено пропозиції щодо впровадження та розміщення нових знаків розрізнення і фурнітури із символікою, які 5 березня 2008 р. затвердив начальник Генерального штабу — Головнокомандувач ЗС України генерал армії України С. Кириченко.

Під час підготовки до військового параду 24 серпня 2008 р. порушувалося питання щодо замовлення для його учасників нових емблем родів військ. Але замовлені були лише емблеми морської піхоти, і то лише тому, що морська піхота до цього часу власної емблеми не мала. Решті військовиків були видані емблеми старого зразка. Тож як скоро нові емблеми з'являться на одностроях військовиків — головним чином залежить від фінансування.

Олександр МУРАВИЙОВ

«ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ — СПРАВА ЗАГАЛЬНА»

Під таким гаслом впродовж шести місяців тривав Всеармійський фотоконкурс на призи журналу «Військо України», який ми присвятили 65-й річниці визволення України від німецько-фашистських загарбників

Серед учасників, які представили на конкурс свої роботи є і початківці-аматори (наймолодшому, до речі, нещодавно виповнилося 15 років), і вже досвідчені «художники світлом» — неодноразові лауреати престижних фотоконкурсів. Але всіх їх об'єднує те, що в полі зору фотокамер «людина зі зброєю», а також ті, хто палко прагне присвятити себе службі у Збройних Силах України.

Кожна з робіт, представлених на фотоконкурс заслуговує найвищої оцінки. Отже, не дивно, що членам журі було непросто визначитися з переможцями та лауреатами конкурсу. І все ж таки, за результатами таємного голосування перше місце (грошова винагорода — 500 гривень) та перемогу в конкурсі «Захист Вітчизни — справа загальна» посіла робота майора **Сергія ЛИСЕНКА** «Дикі танці» спецназу». Друге місце (грошова винагорода — 400 гривень) члени журі присудили роботі підполковника **Тараса ГРЕНЯ** «До вильоту готові». Символічним є те, що цей знімок автор зробив під час евакуації мешканців Прикарпаття, які влітку цього року постраждали від нечуваної повені. І першими, хто прийшов потерпілим на допомогу, були люди в погонах. І, нарешті, третє місце (грошова винагорода — 300 гривень) між собою поділили роботи **Вадима КОВАЛЬОВА** «Принцеса на... гарматі» і **Мирона СИДОРА** «Посвята у пілоти».

Ми вітаємо переможців та лауреатів Всеармійського фотоконкурсу «Захист Вітчизни — справа загальна» і висловлюємо слова щирої вдячності всім, хто долучився до участі в ньому.

Василь ВІРАСТЮК народився 22 квітня 1974 року в Івано-Франківську.

Спеціалізація у спорті: силове багатоборство «Strongman».

Звання: Заслужений майстер спорту України, триразовий володар титулу «Найсильніший в Україні», бронзовий призер індивідуального чемпіонату світу (Замбія, 2003), бронзовий призер Кубка Світу (Рига, 2004), володар титулу «Найсильніша людина» (2004); у складі команди завоював титули «Найсильніша нація планети — 2003», «Найсильніша нація планети — 2004». Заслужений тренер України.

Освіта: закінчив Івано-Франківський технікум фізичної культури.

Хобі: гірські лижі, полювання.

Кредо: Один за всіх, і всі за одного.

Василь ВІРАСТЮК:

«Хотів бути

десантником...

Але у військоматі мені

сказали, що захищатиму

честь прапора держави

під час служби...

у спортроті»

Ліцеїсти Київського військового лицю імені Івана Богуна взяли інтерв'ю у найсильнішої людини світу

Чи є у Василя Вірастюка оберіг? Яким є його персональний рецепт подолання будь-якої проблеми? Що він вважає своїм найвищим досягненням? Яке нове захоплення з'явилося у нього цього літа? І, звичайно, чи служив Вірастюк у війську, і якщо так, то де?

— Коли мені виповнилося вісімнадцять, — розповідає чемпіон, — прийшов час йти до війська. Хотілося служити «по-справжньому» — в десанті, тому й прагнув потрапити до навчального центру. Але мені сказали, що я можу захищати прапор своєї держави по-іншому. Тому спочатку — звичайнісінька військова частина, з якої після прийняття присяги мене відправили у спортроту. Адже на той час я вже мав непогані результати: був майстром спорту і членом збірної України з легкої атлетики (штовхання ядра). Так я і прослужив два роки у рідному Івано-Франківську.

— **Пане Василь, якою була Ваша дитяча мрія?**

— Я вже навіть не пам'ятаю... Мабуть, стати водієм-далекобійником. Коли ми в школі писали твори на тему «Ким ти хочеш бути?», я завжди писав, що водієм. Напевно тому, що мій батько пропрацював водієм 30 років. А я багато їздив з ним, мені це подобалося, і тому не міг дочекатися, коли вже зможу отримати права. Ця мрія здійснилася, щоправда, частково: права я отримав,

але далекобійником так і не став...

— **А як взагалі Ви потрапили у спорт?**

— У дитинстві я ні про яку спортивну кар'єру не думав. Якось брат запропонував мені показатися його тренеру. Аргумент був незаперечний: «Ти таких великих розмірів, що з тобою треба щось робити». Така пропозиція здалася мені обмеженням моєї свободи. Та з моїм старшим братом не дуже посперечаєшся.

— **Які виникають відчуття, коли тебе нагороджують і на тебе дивиться весь світ?**

— Коли стоїш на п'єдесталі — вже практично нічого не відчуваєш, всі емоції «перегоріли» під час чемпіонату — а це 2–4 дні надзвичайно напруженої боротьби — фізичної і психологічної.

— **Що Ви відчуваєте, коли вправляєтеся з такими важкими предметами?**

— Здебільшого — біль. Страшний біль у кінцівці. Здається, ще трохи — і шкіра просто відділиться від тіла (це — не пусті слова, одна із травм Василя Вірастюка — від-

рив біцепса). Цей біль треба просто перетерпіти. І якщо ти зміг перебороти себе — ти переможець.

— Цікаво, спортсмени якої країни є Вашими головними конкурентами?

— Найголовніші суперники — збірні Литви та Росії. Якщо збірна України чотири рази виборола звання найсильнішої нації в світі (останній раз — в 2007 році), то цього року на Чемпіонаті світу, який відбувся в Криму, виграла збірна Литви. Росія посіла друге місце, а ми були третіми.

— Пане Василю, що для Вас важливіше — участь чи перемога?

— Якби я сказав, що для мене важливіша участь, то покритив би душею. Звісно, головним у спорті є перемога, кінцевий результат. Якби я не прагнув цього — не досягнув би нічого.

— Які моменти Вам хотілося б пережити ще раз?

— За великим рахунком, таких було два — у 2004 і 2007 роках, коли я здобув звання найсильнішої людини планети, вигравши Чемпіонат світу з богатырського багатоборства. Дай Бог, щоб таких моментів в житті було якомога більше.

— Скажіть, а яка нагорода дісталася Вам найважче?

— Та вони всі важкі! Легких нагород, як і перемог, не буває!..

— Пане Василю, яка з країн, де Ви побували, сподобалася найбільше?

— Я багато їздив по світу... Але де б я не був, мене завжди тягне в рідні Карпати.

— Як почувається людина, маючи таку шалену популярність?

— У популярності є свої «плюси» і «мінуси» Люди по-різному ставляться до цього — у кожного своя філософія. Чому може не подобатися популярність? Ти не можеш, наприклад, піти зі своїм сином просто погуляти парком чи показати йому зоопарк, чи просто вийти на дитячий майданчик. Постійна увага завжди напружує. Тебе оточують незнайомі люди, ти роздаєш автографи, мружачись від «блискавок» фотоапаратів. Так само ти не можеш спокійно просто сходити в магазин. Особисто я вибрав для себе один супермаркет у Києві, де я почуваюся більш-менш спокійно.

Там усі — від продавців до вантажників — вже мають мої фотографії та автографи, тому реагують на мене стримано. Однак є багато й «плюсів». Тебе впізнають — то є повага, і ти розумієш, що працював не даремно, не тільки для себе, а й для держави і для таких хлопців, як ви, які мають усвідомити: якщо працювати довго й наполегливо, то таки доб'єшся свого...

— Як Ви визначилися зі своїм спортивним фахом?

— Я перепробував себе в багатьох видах спорту. В дитинстві займався вільною боротьбою, плаванням, кульовою стрільбою і навіть деякий час — футболом. А з 16 років — легка атлетика: рівень майстра спорту міжнародного класу, член збірної України і виконаний норматив, який давав право участі в Олімпійських іграх у Сіднеї. А потім, у 2000 році, отримав пропозицію від президента Федерації Володимир Миколайовича Кибича спробувати себе в іншому виді спорту. Я з першого разу виграв турнір, причому по чотирьох із п'яти вправ у мене був найкращий результат.

— А які види спорту вам ще до вподоби?

— Таких видів спорту декілька — баскетбол, пляжний волейбол, гірські лижі та великий теніс. А цього літа я вперше став на водні лижі. Вражає...

Кожне слово глибоко западає в серця хлопчаків. Ця зустріч змуси-

Український богатыр Василь Вірастюк за 54 хвилини продемонстрував небачені результати.

Рекорд №1. Протягнув зчіпку з п'яти трамваїв загальною вагою 101,5 тонни на відстань 17,9 метра за 59,62 секунди!

Рекорд №2. Протягнув зчіпку з десяти автомашин загальною вагою 16,3 тонни на відстань 19,3 метра за 1 хвилину 4 секунди!

Рекорд №3. Переніс рекордну вагу у двох «валізах», по 171 кілограму на кожну руку, на відстань 19 метрів за 9,94 секунди!

З Книги рекордів України

ла їх серйозніше поглянути на життя. Приміром, проблема так званого «вільного часу». Як говорить Василь Вірастюк, вільного часу не так багато, щоб витратити його на якісь дурниці... Або щодо мети в житті. На думку чемпіона, дитинство — ще не той вік, коли можна чітко усвідомлювати себе й будувати далекоглядні плани, прораховувати власні перспективи. А досягнення омріяної мети — це, в першу чергу, вміння жертвувати другорядним задля головного.

— Думаю, кожний з вас знає, ким хоче бути, чого прагне досягти в цьому житті, — говорить пан Василь. — Без сумніву, з вас виростуть справжні захисники Батьківщини, і що найважливіше — справжні чоловіки.

Матеріал підготував
Радислав КОКОДЗЕЙ

«ЗОЛОТІ ЖНИВА» АРМІЙСЬКОГО СПОРТУ

2008 року спортсмени Збройних Сил України вибороли 200 комплектів нагород найвищого гатунку, три з яких — олімпійські

У 2008 році в Збройних Силах України спортивні заходи проводилися згідно з планом, затвердженим Міністром оборони України. Були здійснені заходи з реалізації Державної програми розвитку фізичної культури і спорту, що належать до компетенції Міністерства оборони України, зокрема, участі Міністерства оборони України у підготовці проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року, а також розроблені пропозиції до нової редакції Закону України «Про фізичну культуру і спорт» та інших нормативно-правових актів.

Головні зусилля військового спорту у 2008 році були спрямовані на високі досягнення спортсменів Збройних Сил України на XXIX

літніх Олімпійських іграх у Пекіні та на змаганнях, які проводяться під егідою Міжнародної Ради військового спорту (CISM), подальшу популяризацію військового спорту та підвищення авторитету Збройних Сил України.

Так, 53 армійських спортсмени у складі національної збірної команди України гідно представили нашу державу на XXIX Олімпійських Іграх. Спортсмени Збройних Сил виступили у 16 видах спорту, зокрема у легкій та важкій атлетичі, греко-римській боротьбі та дзюдо, у веслуванні академічному, на байдарках і каное, велоспорті (треку, шосе, маунтенбайку), художній гімнастиці, плаванні, кульовій стрільбі, стрибках у воду, сучасному п'ятиборстві, фехтуванні та вітрильному

спорті. У підсумку — 3 золотих, 1 срібна та 3 бронзових медалі. Серед Олімпійських чемпіонів — представник навчальної спортивної бази літніх видів спорту МО України, чемпіон світу і Європи капітан Олександр Петрів (кульова стрільба), майстер спорту міжнародного класу солдат військової служби за контрактом Галина Пундик (шабля) та майстер спорту працівник ЗС України Ольга Жовнір (шабля). Срібний призер Олімпійських ігор — легкоатлетка, представник Центрального спортивного клубу ЗС України, старшина військової служби за контрактом Ірина Ліщинська. Старший солдат військової служби за контрактом Юрій Чебан (гребля), працівник Збройних Сил України Наталія Давидова (важка атлетика, штанга) та представник 95-ї групи спортсменів-інструкторів вищої спортивної кваліфікації Управління спорту МО України прапорщик Вікторія Терещук (п'ятиборство) вибороли на Олімпіаді в Пекіні бронзу.

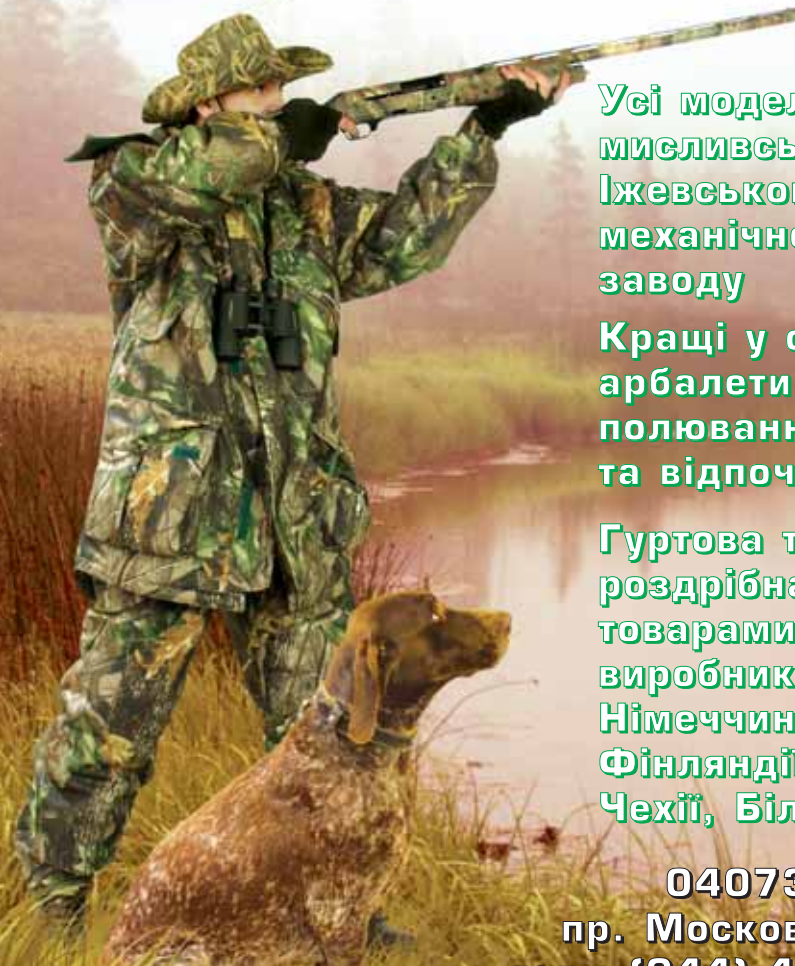
Також збірні команди Збройних Сил України взяли участь у чемпіонатах світу під егідою Міжнародної ради військового спорту з сучасного п'ятиборства, боротьби, вітрильного спорту та кульової стрільби, на яких вибороли 12 золотих, 5 срібних та 6 бронзових медалей. Збірні команди Міністерства оборони України з 14 видів спорту взяли участь у XII Спартакіаді серед працівників апарату центральних органів виконавчої влади та відомств України.

У Міністерстві оборони України відкрито галерею переможців Олімпійських та Параолімпійських ігор, затверджена Програма підготовки спортсменів Збройних Сил України до Олімпійських та Параолімпійських ігор 2012 року.

Кількість нагород, які вибороли армійські спортсмени на змаганнях у 2008 році (станом на 1.12.2008)

Змагання	Кількість спортсменів	«Золото»	«Срібло»	«Бронза»	Загальна
Олімпійські ігри	53	3	1	3	7
Параолімпійські ігри	2	4	2	—	6
Чемпіонати світу	73	6	9	5	20
Чемпіонати Європи	81	18	11	15	44
Кубки світу	81	9	11	4	24
Кубки Європи	11	2	2	1	5
Міжнародні змагання	125	24	25	27	76
Чемпіонати світу серед військовослужбовців	32	12	5	6	23
Чемпіонати України	288	100	60	65	225
Кубки України	72	22	17	13	52

ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВЕЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО МИСЛИВПРОМПСТАЧ

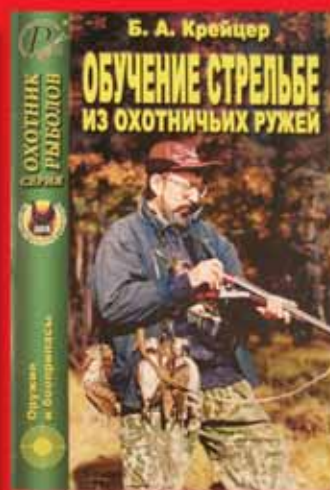
Усі моделі
мисливської зброї
Іжевського
механічного
заводу

Кращі у світі луки,
арбалети для
полювання, спорту
та відпочинку

Гуртова та
роздрібна торгівля
товарами
виробників США,
Німеччини,
Фінляндії, Італії,
Чехії, Білорусі

04073, Київ-73
пр. Московський, 20
тел.: (044) 464-49-69
419-78-78
e-mail: ohotsnab@ln.ua

Азербайджанські
ножі ручної роботи

ЦЕНТР ВОССТАНОВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ №1 в Украине

- **NEW!** Восстановление информации с FLASH-накопителей
- Восстановление информации с дисковых накопителей: HDD (в том числе RAID), DVD, CD и др.
- Гарантированное уничтожение информации
- Расследование ИТ – инцидентов и компьютерных происшествий (computer forensics)
- **Акция** : бесплатное восстановление данных с Hi-End жестких дисков Samsung и серверов HP

04071, г. Киев, ул. Верхний Вал, 34; тел.: 467-7540; www.epos.ua; e-mail: recovery@epos.ua